MIOARA DUMITRESCU ŞTEFAN DUMITRESCU

LUCEAFĂRUL, DE MIHAI EMINESCU, O NOUĂ INTERPRETARE

CRITERION PUBLISHING

Editor Gabriel Stănescu
Tehnoredactare Ovidiu Ştefan Dumitrescu
Corectura Ştefan Dumitrescu
Criterion Publishing co, Inc.

MIOARA DUMITRESCU ŞTEFAN DUMITRESCU

LUCEAFĂRUL
PSIHANALIZA ŞI FILOZOFIA POEMULUI "LUCEAFĂRUL", DE M IHAI EMINESCU

O NOUĂ INTERPRETARE ÎN CULTURA ROMÂNĂ A MITULUI MIORIȚEI, A BASMULUI TINEREȚE FĂRĂ DE BĂTRÂNEȚE ŞI A POEMULUI "LUCEAFĂRUL", DE MIHAI EMINESCU

CRITERION PUBLISHING Co, Inc.
2003

(ACEASTĂ NOUĂ INTERPRETAREA A POEMULUI "LUCEAFĂRUL", DE MIHAI EMINESCU, PRILEJUIEŞTE, PENTRU PRIMA DATĂ ÎN CULTURA ROMÂNĂ, INTERPRETAREA TUTUROR MITURILOR MITOLOGIEI ROMÂNEŞTI ÎNTR-UN SINGUR STUDIU ŞI INTEGRAREA LOR ÎNTR-O VIZIUNE COERENTĂ, UNITARĂ)

MĂRTURISIRE LA ÎNCEPUT DE DRUM

Există în istoria, în dezvoltarea şi evoluția popoarelor, a națiunilor, ca şi a indivizilor umani, aşa numitele momente de culminație. Aceste momente de culminație sunt anunțate încă dinainte prin anumite "semne" pe care, având o ştiință a profunzimilor cunoaşterii, am putea să le descifrăm. Un asemenea moment de culminație se pare că a fost în Istoria noastră, a românilor, Momentul 1918 şi perioada interbelică (pe care nu le-am fructificat, aşa cum ar fi trebuit şi cum am fi putut să facem), atunci când s-a împlinit în viața acestui popor visul lui milenar, acela al Reunirii tuturor românilor într-o Ființă națională, după o istorie de suferință şi umilință, de dezbinare. Ei bine "semnul" care a anunțat, şi care a pregătit totodată, în sensul că a participat plenar, a contribuit fundamental la realizarea Marii Uniri, la acel "salt calitativ" trăit de Ființa națională în dezvoltarea sa şi care a fost punctul nostru de culminație, îl constituie apariția în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea în istoria şi în cultura noastră

a marii personalităţi creatoare care a fost Mihai Eminescu, şi a operei pe care a dat-o el.

Ca dovadă că aşa stau lucrurile este faptul că în această perioadă istorică, cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ca şi cum acest neam s-ar fi încordat din toate puterile lui în vederea unei "mari naşteri", odată cu Eminescu apare în literatura română un grup de mari creatori, o culme a dezvoltării literaturii române, care vor influenţa, la rândul lor, vor potenţa, vor fertiliza dezvoltarea culturii şi a ştiinţelor pe toate planurile, dezvoltarea întregii spiritualităţi româneşti. Credeţi dumneavoastră că întâmplător, în aceiaşi perioadă istorică, a apărut Mihai Eminescu, însoţit de această pleiadă de mari creatori, ne gândim la Ion Creangă, la Titu Maiorescu, la Ion Slavici, la I.L. Caragiale, spirite care au îmbogăţit enorm de mult literatura română, spiritualitatea românească ? Toată dezvoltarea literaturii române de mai târziu se hrăneşte din marea creaţie a acestor scriitori, din humusul şi energia cu care ei au îmbogăţit cultura română. În această pleiadă de mari creatori Eminescu este un Pisc. Câţiva contemporani, ne gândim la Iosif Vulcan, la Titu Maiorescu, dar şi la alţii, şi-au dat seama de talentul extraordinar şi de valoarea creaţiei lui Eminescu, îndeosebi a celei poetice, încă din timpul vieţii.

Tot atât de adevărat este însă că nici un contemporan de al lui Eminescu nu a avut intuiţia sau viziunea că o dată cu trecerea anilor opera poetului "va creşte", ca valoare, ca profunzime, ca bogăţie de sensuri, ca putere de anticipaţie şi de cuprindere a lumii, ca mesaj care vine nu ştim de unde, dintr-un străfund, abisal şi divin, totodată (în sensul că aparţine celeilalte dimensiuni) pentru acest neam, pentru umanitate, încât omul acesta, Mihai Eminescu, va fi unul dintre cei mai mari Creatori daţi de specia umană. Într-o lucrare, apărută acum câţiva ani (1995), intitulată "MIHAI EMINESCU – UN IISUS AL POPORULUI ROMÂN", noi avansam şi susţineam ideea că Eminescu este un spirit superior

trimis din Planul divin în istoria poporului român, adică un fel de Iisus al acestui popor, tocmai pentru a-i resuscita şi canaliza energiile, conținuturile străvechi, bogate, latente ale subconştientului colectiv, energii şi conținuturi care aveau să accelereze dezvoltarea culturii şi a societății româneşti în vederea acelei culminații a dezvoltării şi evoluției poporului român în istorie, momentul 1918 şi perioada interbelică, despre care am vorbit mai sus. Şi pe care, datorită în primul rând a politicienilor, care au fost dintotdeauna marele pericol al acestui neam, metastaza societății româneşti, aveam să le ratăm !

A trecut, iată, un secol şi mai bine, de când omul Mihai Eminescu, un om de o frumusețe morală, psihică, socială, extraordinară (ni-l aducem aminte pe prietenul nostru, părintele Nicolae Steinhardt, care-l diviniza pur şi simplu pe autorul "Luceafărului" pentru frumusețea lui sufletească, morală, omenească, uimitoare !), timp în care opera sa "a crescut neîncetat" (după legea operei de artă ca operă deschisă, a se vedea Umberto Eco, dar şi după legea capodoperei, care prin natura şi esența ei este o operă vie, într-o creştere necontenită) fiind astăzi mai vie şi mai bogată ca oricând, având o înrâurire asupra culturii şi a societății omeneşti extraordinară. Nu greşim dacă spunem că opera sa este una dintre cele mai mari creații spirituale din istoria umanității şi ea stă cu cinste alături de opera lui Homer, a lui Cervantes, a lui Shakespeare, Dostoievski, Tolstoi, Thomas Mann, mari creatori dați de spița umană în toată istoria ei.

Din păcate, aşa cum am mai spus şi cu alte prilejuri, Eminescu este încă un scriitor puțin cercetat, puțin cunoscut, puțin interpretat în țara lui. Puțin şi prost tradus în limbile de circulație. Fapt absolut ruşinos, mai ales că se va împlini peste puțin timp un veac şi jumătate de când poetul a început să-şi scrie opera. Cu aceasta Eminescu devine un scriitor multisecular, un scriitor "vechi", ca Cervantes, ca Shakespeare, ca Goethe etc. Cu o durere

şi mai mare spunem că din păcate Statul Român, Academia Română, Ministerul Culturii, de la noi, au făcut foarte puțin pentru ca opera poetului nostru național să fie cunoscută în lume şi integrată în planul literaturii universale.

Cu siguranță că autorul acesta, în secolele următoare, le va apărea celor care vor trăi atunci cu mult mai mare decât îl vedem noi astăzi. Teamă ne este că unii mari scriitori universali, cum ar fi Goethe, Baudelaire, sau alții, îşi vor fi slăbit mesajul către societatea omenească şi celor din viitor le vor apărea mai mici şi mai puțin însemnați, intrați fiind demult într-un con de umbră, în timp ce nedreptățitul scriitor român (pentru că nu a scris într-o limbă de circulație şi n-a fost tradus de ai lui) Mihai Eminescu va urca pe firmamentul spiritual al civilizației umane, fiind unul dintre marii creatori ai istoriei umanității. Să ne gândim numai că el este "creatorul teoriei Big-bang-ului", în ştiința universului, ducând mult mai departe Teoria Kant-Laplace. In "Scrisoarea I " este descrisă, cu minuțiozitate, în detaliu, modelată cu mult timp înainte de a fi "descoperită" şi enunțată de astrofizicieni, această celebră Teorie a Big-Bang-ului, în care vedem Universul născându-se dintr-un punct, apoi cum începe expansiunea, deplasarea spre roşu, cum ar spune oamenii de ştiință de astăzi, dezvoltarea universului prin expansiune până la o limită, după care începe, lentă, în miliarde de ani, implozia universului. Nu este puțin lucru să intuieşti şi să anunți cu multe decenii înainte de a o fi făcut astrofizicienii, această Teorie care a jucat în Ştiință un rol extraordinar de important.

În poezia "La steaua" : "La steaua care-a răsărit / E-o cale atât de lungă, / Că mii de ani i-au trebuit, / Luminii să ne-ajungă / Poate demult s-a stins în drum / În depărtări albastre, / Iar raza ei abia acum / Luci vederii noastre. / Icoana stelei ce-a murit / Încet pe cer se suie : / Era pe când nu s-a zărit, / Azi o vedem, şi nu e",

este cât se poate de clar enunțată ideea esențială, coloana vertebrală, a Teoriei relativității.

Reproducem şi ultima strofă care este de o importanță colosală :
“Tot altfel când al nostru dor
Pieri în noaptea-adâncă,
Lumina stinsului amor
Ne urmăreşte încă. “

Ideea extraordinară este aceasta, că şi dorul, dragostea sau sentimentele, care sunt “energii psihice, informaționale”, călătoresc în spațiu supunându-se aceleiaşi Legi a relativității. Eminescu, vedem limpede, merge cu mult mai departe decât Einstein, decât tot ce s-a gândit până la el. Altfel spus, iată Legea relativității aplicată, sau valabilă şi în universul psihic, nu numai în universul fizic. În acest poem este enunțată, deci, cât se poate de limpede ideea esențială a Teoriei relativității, Teoria relativității însăşi. Pe care o găsim enunțată cu mult timp înainte, aşa cum ne spune şi Noica, în basmul “Tinerețe fără de bătrânețe şi viață fără de moarte”, basm vechi românesc, care vine de la strămoşii noştri daci şi traci.

Domnul Albert Einstein are doar meritul, minor, de a fi îmbrăcat o idee, VECHE DE CÂND LUMEA (care aparține limpede poporului român, memoriei lui, filozofiei traco-dacilor, prin basmul Tinerețe fără de bătrânețe şi prin Eminescu) într-o formulă matematică, ceea ce este cu totul altceva decât descoperirea teoriei relativității de către Einstein. Şi la urma urmelor este un lucru minor, aşa cum am mai spus, uşor de realizat. Există în Luceafărul câteva strofe care ne vorbesc atât despre ideea esențială a teoriei relativității cât şi despre “descoperirea cu mult timp înainte de a o face fizicienii, de către Mihai Eminescu, a Teoriei Găurilor negre, a existenței Găurilor negre în univers”. Iată acele strofe :
“Porni luceafărul. Creşteau

În cer a lui aripe,
Şi căi de mii de ani treceau
În tot atâtea clipe. (ideea esențială a teoriei relativității)

Un cer de stele dedesupt,
Deasupră-i cer de stele,
Părea un fulger ne-ntrerupt,
Rătăcitor prin ele,

Şi din a chaosului văi,
Jur împrejur de sine,
Vedea ca-n ziua cea dintăi,
Cum izvorau lumine, (naşterea materiei din găurile negre n. n.)

Cum izvorând, îl înconjor
Ca nişte mări, de-a 'notul;
El zboară, gând purtat de dor,
Pân' piere totul, totul.

Căci unde ajunge nu-i hotar,
Nici ochi spre a cunoaşte,
Şi vremea-ncearcă în zadar,
Din goluri a se naşte. (aceste "goluri" sunt tocmai Găurile negre)

Nu e nimic, şi totuşi e
O sete care-l soarbe,
E un adânc asemene, (acest "adânc" ilustrează aceiaşi idee a Gău-
Uitării celei oarbe." -rilor negre)

Ei bine, "golurile" din care încearcă vremea (timpul şi spațiul, materia) să se nască, şi din care se naşte, nu sunt altceva decât găurile negre descoperite de fizicieni şi astrofizicieni mult mai

târziu. "Nu e nimic, şi totuşi e" este tot conceptul de gaură neagră, ca şi acest concept, "E un adânc asemene, / Uitării celei oarbe", care este o definiție plastică a noțiunii de gaură neagră. Iată aşadar, cât se poate de plastic şi de precis descoperite şi denumite găurile negre, de către marele poet Mihai Eminescu. Iar versul " O sete care-l soarbe", nu este altceva decât forța gravitațională extraordinar de mare a unei găuri negre.

Lucrurile acestea, intuiții, revelații, mari adevăruri descoperite cu mult timp înainte, tocmai pentru a fertiliza, inspira gândirea ştiințifică, nu sunt lucruri cu care putem glumi. Nu sunt lucruri întâmplătoare. Ci sunt mari revelații ! Noi credem cu toată seriozitatea în Teoria că geniile, marii descoperitori, marii creatori de ştiință, cultură, marii reformatori, cum a fost Einstein, Edison, Ştefan Odobleja, Hermes Trismegistu, Buda, Pericle, Iisus, etc sunt de fapt inspirați şi trimişi din cealaltă dimensiune, tocmai pentru a fertiliza şi susține progresul cunoaşterii şi evoluția civilizației umane.

Eminescu trebuie privit aşadar într-o perspectivă mult mai largă, mai mare decât l-am văzut noi, românii, până acum, având o înțelegere superioară asupra venirii lui în istoria acestei țări, a operei lui şi a misiunii lui pe pământ. Eminescu în istoria țării lui este creatorul nu numai al unui stil inconfundabil, care a fost numit eminescian, al unui "curent de gândire şi de simțire", dar şi al unui mare fenomen cultural, al celui mai mare fenomen cultural din istoria românilor, pe care noi în studiile noastre l-am numit "Fenomenul Eminescu "

Eminescu, şi vedem lucrul acesta foarte clar din articolele lui de gazetar, a contribuit enorm de mult la dezvoltarea culturii punând bazele unor ştiințe noi. A contribuit foarte mult la dezvoltarea gândirii politice, psihologice, pedagogice, istorice la noi.

Împreună cu Nicolae Bălcescu, un alt mare sfânt al istoriei şi culturii române, ei au pus bazele DOCTRINEI POLITICE NAȚIONALE, la noi, la români. Toate celelalte Doctrine politice, liberalismul, socialismul, social democrația, comunismul, fiind de inspirație francmasonică, străine de spiritul acestui neam ! Aşa după cum vedem, omul acesta, ne referim la Mihai Eminescu, a făcut enorm de mult pentru cultura română, şi pentru poporul daco-român, pe care l-a iubit ca pe ochii din cap. Şi, desigur, a făcut enorm de mult pentru literatura universală.

Cei care s-au ocupat până acum de Eminescu, i-au studiat, i-au comentat şi i-au publicat opera, au făcut-o de pe acest palier epistemologic al scriitorului, al poetului. Din păcate nu s-au "ridicat" pe un nivel epistemologic şi filozofic superior. Eminescu şi opera lui poate fi studiată dintr-o perspectivă filozofică, antropologică, estetică, culturală. Nu este uşor să-l cunoşti, să-l cuprinzi, să pătrunzi toate înțelesurile fenomenului Eminescu.

Aşa după cum ştim, cele mai mari creații spirituale, vârfurile creației spirituale ale acestui neam sunt aceste trei mari capodopere : balada şi Mitul Miorița, "Luceafărul", poemul lui Eminescu, şi Coloana fără de sfârşit, opera monumentală, impresionantă a celuilalt mare geniu al culturii române şi universale, sculptorul Constantin Brâncuşi.

Este pentru prima dată în literatura română când cele trei opere sunt văzute într-o unitate triontică. Ele sunt vârful unei piramide cu trei laturi (sau dacă adăugăm şi basmul "Tinerețe fără de bătrânețe şi viață fără de moarte " a unei piramide cu patru laturi), ele formează împreună Piscul, Vârful spiritualității milenare româneşti. Tot acum, o spunem pentru prima dată, că aceste opere sunt printre cele mai mari ale culturii umanității, şi stau alături de creațiile cele mai înalte ale geniului uman. Adică stau alături de "Poemul lui Ghilgameş", de pildă, alături de "Iliada şi Odiseea" lui Homer, alături de "Don Quijote", al lui Cervantes,

alături de "Divina comedie", a lui Dante, alături de piesele lui Shakespeare, alături de romanele lui Dostoievski etc. "Luceafărul", care este frate geamăn cu "Coloana fără sfârşit", a lui Brâncuşi, stau foarte bine alături de piramide. Aş vrea ca ceea ce afirmăm noi acum să fie înţeles nu în litera legii, ci într-un mod metaforic, filozofic, general, întru-un mod profund. In sensul că sunt expresii, simboluri, "filozofii", imense "ţipete spirituale profunde, cu un imens conţinut, ale geniului uman".

Intre aceste capodopere ale umanităţii străluceşte şi poemul "Luceafărul", produs spiritual şi metafizic traco-românesc. Vechii egipteni au creat piramidele (care sunt un fel de Biblii, în piatră, conţinând o mare cantitate de informaţie, pe care astăzi ne străduim s-o descifrăm), vechii evrei au creat Biblia, sumerienii au creat " Poemul lui Ghilgameş", englezii, l-au dat pe Shakespeare, divinul, şi prin el, capodoperele dramatice pe care le ştim, ruşii au dat prin Tolstoi şi Dostoievski marile romane ale literaturii universale. Noi am dat aceste trei mari capodopere, ale literaturii române, ale spiritualităţii universale. Ele, toate aceste capodopere conţin ce au avut mai profund şi mai frumos, aspiraţiile cele mai adânci, cele mai vaste şi înalte ale simţirii şi gândirii acestor popoare. Ele acumulează, conţin în corpul lor, experienţa de viaţă, de simţire şi gândire, afectivă a popoarelor care le-au creat, pe parcursul ultimelor milenii.

"Miorița", basmul "Tinereţe fără de bătrâneţe şi viaţă fără de moarte", "Luceafărul", poemul lui Eminescu şi " Coloana fără de sfârşit", a lui Constantin Brâncuşi, sunt cele mai înalte creaţii spirituale ale poporului român şi încorporează în ele experienţa de viaţă milenară a poporului traco-daco-român, aspiraţiile, visurile, durerile, tragediile prin care a trecut acest neam, cel mai bătrân, hârşâit, umilit, zdrobit, al Europei. Aceste creaţii condensează, structurează în ele o mare cantitate de informaţie, conţinuturi de

gândire şi de simțire, de afectivitate şi sensibilitate ale unui popor multimilenar.

Ele sublimează istoria întreagă, desfăşurarea şi de curgerea sufletului omenesc al acestui popor. De aceea, ele, aceste creații, capodopere ale spiritualității traco-daco-române au un specific al lor inconfundabil, tocmai pentru că vorbesc despre sufletul poporului român şi evoluția lui milenară. Miorița şi Luceafărul, ca şi "Coloana fără de sfârşit" (de fapt tot un poem, dar scris în linii şi forme, altfel spus într-un alt limbaj) se deosebesc de Iliada şi Odiseea, care incorporează experiența milenară a poporului grec, sufletul grecilor antici, care nu sunt alții decât aheii, ionienii, şi dorienii emigrați din ținuturile trace, carpato-dunărene, în Peloponez, unde au format cu populația minoică o sinteză extraordinară, marele popor grec al antichității, creatorul culturii antice greceşti, marea cultură care stă şi astăzi la baza culturii europene.

Miorița, Luceafărul şi "Coloana fără de sfârşit" (tot o piramidă egipteană, dar "re-scrisă " altfel, în alt stil, incorporând ca şi piramida egipteană o cantitate mare de informație) se deosebesc mult de romanul "Don Quijote", al lui Cervantes, care încorporează în el simțirea şi gândirea unui popor întreg, a poporului spaniol.

Mai observăm un lucru, că pe când "Iliada", "Divina comedie", "Don Quijote", "Demonii", romanul lui Dostoievski, capodopere care conțin în ele sufletul, simțirea, mentalul condensat, proiecția în timp a unor popoare, (acelaşi lucru îl fac şi cele trei capodopere ale culturii române) sunt "universuri spirituale transparente", centrate, axate pe o idee-principiu, şi sunt relativ uşor de interpretat, ei bine, în comparație cu aceste capodopere, atât Miorița, cât şi Luceafărul, şi "Coloana fără de sfârşit", sunt atât de incifrate, motivul literar - filozofic este atât de profund, de condensat, de interiorizat în el însuşi, încât acesta este

de fapt un Mister, greu de dezghiocat. La acest mister profund vrem noi să ajungem. Acest mister este de fapt "adevărul, marele Adevăr, al poporului traco-daco-român".

Este adevărat că misterul conținut de poemul Luceafărul este profund incorporat în substratul lingvistic, de reprezentări, de idei şi de conținut afectiv, dar totodată este adevărat că literaturii, culturii române i-au lipsit acele minți profunde care să interpreteze acest poem divin al literaturii române şi universale. Ne aşteptam din partea filozofului Constantin Noica să fie mai profund, când s-a aplecat asupra Luceafărului, dar nu a fost aşa.

Luceafărul, ca şi basmul "Tinerețe fără bătrânețe", ca şi "Miorița" şi " Coloana fără de sfârşit" sunt creațiile unui popor bătrân, ale celui mai vechi popor european (şi singurul poate bătrân în spațiul european), care se află aici, în spațiul carpato istro-pontic de la începutul lumii. Toate sunt expresia imensă, împietrită a tinderii spiritului omenesc către eternitate, către absolut, din spaima de dispariție. Toate vorbesc despre o întoarcere în cealălaltă dimensiune, în lumea de sus, despre setea de a muri, adică de a ne întoarce în nivelul divin. Este de fapt DORUL REÎNTOARCERII ACASĂ. Aceasta este tema fundamentală şi în "Tinerețe fără de bătrânețe şi viață fără de moarte", şi în "Miorița" şi în "Luceafărul", şi în "Coloana fără sfârşit", a lui Brâncuşi. Şi toate conțin în ele conceptul filozofic al dezamăgirii. " "Trăind în cercul vostru strimt / Norocul vă petrece / Ci eu în lumea mea mă simt / Nemuritor şi rece."

Fiind creațiile unui popor vechi şi bătrân, purtând în ele setea de absolut, cum n-am întâlnit în nici o altă cultură, cu trecerea timpului, a mileniilor, motivul central al acestor opere s-a sedimentat şi s-a lăsat pe fundul mâlos al subconştientului colectiv al acestui popor. De aici misterul abscons, greu de întrevăzut şi de interpretat al acestor opere. Acum îi revine poporului român, cel mai bătrân popor din spațiul European, sarcina să-şi desluşească

străfundurile. Este o mare încercare pentru cultura română. Dar şi o culminaţie a evoluţiei spiritului acestui neam. Să nu vină, din păcate foarte târziu, această iluminare, acest dar al lui Dumnezeu, pentru că în ultima instanţă, atât poetul Mihai Eminescu, atât poemul său Luceafărul, cît şi interpretarea care se face acum, sunt daruri ale lui Dumnezeu. Ele sunt elemente într-un MESAJ DIVIN IMENS, ÎNTINS PE O PERIOADĂ MARE DE TIMP, ŞI FOARTE IMPORTANT, pe care avem posibilitatea să-l decriptăm. Este posibil ca noi, românii, să nici nu realizăm importanţa extraordinară a acestei noi interpretări a poemului Luceafărul, în cultura română.

Să ne aplecăm aşadar asupra acestei capodopere, să vedem ce au scris alţii despre ea, şi cît putem pătrunde în mirificul şi sacrul tărâm interior al poemului.

O NOUĂ INTERPRETARE A POEMULUI LUCEAFĂRUL, DE MIHAI EMINESCU, ÎN CULTURA ROMÂNĂ ŞI UNIVERSALĂ

1

Îmi mai aduc încă aminte precis când am citit pentru prima dată acest poem al lui Mihai Eminescu, cea mai înaltă expresie a creativităţii lui geniale, şi cea mai desăvârşită creaţie a spiritualităţii culte a acestui neam, de când se ştie el, neamul românesc, pe acest pământ. De când ne ştim noi că existăm ca neam în timp. N-am putut însă, în nici un caz, să uit acea impresie, tulbure, profund înălţătoare şi dureroasă, fascinantă şi

terifiantă în acelaşi timp, pe care lectura poemului a lăsat-o în sufletul copilului care eram. Aceiaşi impresie, strălucitor ameţitoare, vagă, ca un ţipăt care ţi se înalţă din piept, am trăit-o, mai înainte, după lectura Mioriţei. Trebuie să fi fost prin clasa a treia sau a patra când am citit singur Luceafărul.

Simţeam un gol în piept, o fericire şi o durere, o emoţie stranie, cosmică, aş spune, şi nu m-aş mai fi săturat să citesc poemul. Mi-aş fi dorit ca acest poem să nu se fi terminat niciodată. (Balada Miorița o ascultasem citită, mi s-a lecturat deci, cu câțiva ani înaintea Luceafărului). Impresia de puternică emoţionalitate, de cutremur, de neînţeles, de cosmic, de uimire, de şoc dulce care-ţi pătrunde până în adâncul fiinţei, pe care mi-a lăsat-o lectura Luceafărului, de data aceasta făcută de mine, care se prelungea la nesfârşit în universul meu interior, m-a făcut să reiau lectura la intervale scurte. Dacă a dispărut acel efect de şoc, pe care-l trăisem la prima lectură, şi care era o impresie fiziologică, estetică, metafizică şi afectivă, începeam să mă obişnuiesc, prin familiarizare, cu universul eminescian, cu povestea de dragoste dintre cele trei personaje, cu ritmul incantatoriu şi cu vraja inconfundabil eminesciană a poemului. Şi totuşi de fiecare dată acel mister pe care-l conţinea în adâncul lui poemul Luceafărul îmi scăpa, mă intriga şi mă fascina şi mai mult.

Pe parcursul anilor am încercat cu mintea mea de copil şi de adolescent, apoi de om matur, să mă aplec asupra acestui mister, a profunzimilor tulburătoare ale Luceafărului. Trebuie să spun că trei au fost însuşirile poemului de care eram fascinat şi de care mă izbeam ca de o oglindă : 1 în primul rând perfecţiunea formal poematică a textului, desăvârşirea sa ca text-poem din toate punctele de vedere, 2 în al doilea rând fascinaţia misterului pe care îl conţine poemul, şi 3 în al treilea rând aceea muzicalitate,

profundă, orfic cosmică, extraordinară, ritual sacră pe care o emană opera poetică în ansamblul său.

Prima însuşire a poemului şi cea de a treia m-au făcut să cred, dar asta mult mai târziu, că poemul este divin, în sensul că este o creație a divinității care s-a folosit de poetul Mihai Eminescu pentru a se exprima, pentru a ne vorbi înlăuntrul culturii române. Din acest punt de vedere afirm, fără nici o teamă de a greşi, că la nici un mare poet universal, nu găsim un poem atât de perfect, un poem de dimensiunile Luceafărului lui Eminescu, conținând un mesaj atât de profund, şi de ascuns, obiectivat atât de limpede, într-un text, substrat material perfect. Poemul lui Lermontov, "Demonul" în limba rusă seamănă foarte mult cu un poem întins, scris de Vasile Alecsandri. Acelaşi lucru îl afirmăm despre toate celelalte creații ale literaturii universale, înrudite cu poemul lui Eminescu. Ne referim la poemul "Hyperion " al lui Holderlin, la poemul " Eloa şi Moise", al lui Alfred Vigny, la poemul lui Lamartine, "Căderea Îngerului", în sensul că nu se ridică la "înălțimea, la valoarea", la bogăția de sensuri a Luceafărului lui Eminescu. O dată cu trecerea anilor, aceste creații "au rămas undeva în urma", undeva jos, în lumea terestră, pe când poemul lui Eminescu, "prin bogăția sa de sensuri, prin perfecțiunea sa, prin mesajul tulburător şi profund, mereu mai bogat, "s-a înălțat tot mai sus".

A doua calitate a poemului, aceea că sub mesajul său, sub primul nivel semantic, aşa cum l-am înțeles noi, se ascunde un alt mesaj, un al doilea mesaj, incifrat, mai profund, (din acest punct de vedere Eminescu fiind cel mai ermetic şi profund scriitor român, ermetic în toate înțelesurile termenului, cu mult înaintea lui Ion Barbu) este calitatea care m-a făcut să reiau iar şi iar poemul, cu sentimentul unei dulci deşertăciuni, că nici de data aceasta nu am ajuns prea adânc, că n-am ajuns la aceea comoară pe care o căutam, la acel mesaj ultim la care trebuia o dată, şi o

dată, acest neam, să ajungă. Sentimentul de deşertăciune, de gol, de uşoară disperare, de emoție țipătoare, pe care-l trăiam după fiecare lectură a poemului, era dublat în acelaşi timp de o speranță şi mai adâncă, şi mai greu sesizabilă, tulbure, că o dată şi o dată o să ajung la esența poemului, adică la acel sens ultim, care ne-a fost ascuns şi care ni se va dărui cândva. La care o dată şi odată, noi, acest neam o să ajungem.

Din păcate, la acest mesaj ultim am ajuns destul de târziu, şi asta după ce am re-definit, după ce am ajuns la o altă înțelegere a conceptului de eminescianism. La o altă înțelegere a conceptului de geniu. Mulțumim însă lui Dumnezeu pentru acest lucru, şi este bine că în cultura română aveam acum o altă interpretare (de fapt alte două interpretări) a poemului lui Eminescu.

De la crearea, de fapt de la publicarea poemului până acum, deci la 112 ani de la apariția poemului Luceafărul în cultura română, avem, din păcate o singură interpretare. (Ceea ce am fi tentați să socotim noi a doua interpretare a Luceafărului, cea a lui Titu Maiorescu, nu este în realitate interpretare. Deşi într-o primă fază a studiului nostru asupra Luceafărului am fost tentați să socotim afirmația lui Titu Maiorescu, precum că în Luceafărul ar fi vorba despre El, despre Titu Maiorescu, Demiurgul, despre Eminescu, Luceafărul şi despre Veronica Micle, Cătălina, ca fiind o interpretare a poemului, în realitate această "percepție" a Luceafărului de către Titu Maiorescu nu este decât o eronată, subiectivă, înjositoare, egoistă şi îngustă proiecție a egoului lui atât de bolnav de sete de putere şi de glorie).

Nu cunoaştem tot ce s-a scris despre acest poem în literatura română, de când a fost publicat el şi până azi, ar fi şi imposibil acest lucru, deşi am încercat (credem că ar fi absolut necesar, că ar fi foarte interesant ca toate opiniile, referințele critice despre acest poem magistral al lui Eminescu să fie adunate într-un volum), am citit însă aproape tot ce s-a scris mai important despre el, tot

ce au scris cei mai mari oameni de cultură români (şi străini, vezi Anita Bosch) despre această creaţie a lui Eminescu. De aceea şi îndrăznim, cu o minimă precauţie să facem aceasta afirmaţie...

Aşadar, după trecerea unui veac şi mai bine de la publicarea în literatura română a poemului Luceafărul, avem o singură interpretare a acestui poem, - precum că poemul ar dezvălui drama, povestea, filozofia, motivul geniului, înţelesul tragediei geniului în lumea aceasta - a capodoperei lui Eminescu, a existenţei lui în spiritualitatea românească. Această interpretare nu este deloc ascunsă, nu este deloc greu să ajungi la ea, (deşi este foarte profundă, credem noi) şi este cea pe care ne-o dă poetul, atunci când ne spune că a vrut să exprime în acest poem ideea că geniul nu este capabil a ferici nici pe alţii şi nici pe sine.

El nu poate să fie fericit în această lume. Şi nici în univers, în timp, completăm noi interpretarea lui Eminescu. În acest poem desăvârşit este vorba aşadar despre drama şi condiţia tragică a geniului, izvorâtă din superioritatea lui şi din incompatibiltatea sa cu viaţa şi elementele ei în plan terestru, cu mentalitatea umană, cu oamenii. Aceeaşi interpretare o găsim şi la G. Călinescu, cel mai mare interpret în limba română şi desigur în cultura universală a operei marelui poet. G. Călinescu are acest merit excepţional, care-l singularizează în cultura română şi universală, pentru că Eminescu este încă un poet care trebuie descoperit de cultura universală, de marea cultură a lumii, de către noi, marea masă a românilor. De criticii şi istoricii literari, pentru că profunzimile operei sale nu au fost investigate nici până acum, când a trecut mai mult de un veac de la mutarea în eternitate a poetului. Deci nu numai de către cercul mic al "eminescienilor", al eminesciologilor, al celor care se ocupă de ani de zile cu cercetarea persoanei şi a operei marelui poet. G. Călinescu nu-l interpretează pe Eminescu într-un eseu, ci în cărţi întregi, şi dacă ne gândim bine, într-o operă întreagă.

El este asemenea unui geograf care descoperind un ținut, la care alții s-au uitat cu ochii lor miopi sau chiar orbi şi n-au văzut cine ştie ce, se entuziasmează şi se înfioară, în fața lui, încercând apoi prin penel şi prin exclamații muzicale să descrie pentru semenii săi, ne-binevăzătorii, realitățile subtile, ascunzişurile mirifice, şi adevărurile teribile pe care le conține acest ținut. Sau cum îi spunem noi, teribilul, profundul, amețitorul şi dulcele, mirificul, selenarul, cosmicul Continent Eminescu.

Sau este asemenea unui pianist care interpretând o Operă încearcă să exploateze toate tainele, toate umbrele, adâncimile, virtuțile, pliurile, iluminările ei, într-o interpretare vastă şi exaustivă, cu tonuri baroce, cu învăluiri romantice, cu structuri solide, clasice, cu elanuri juvenile şi atât de frumos inspirate.

Fără G. Călinescu noi nu l-am avea pe Eminescu astăzi aşa cum îl avem, şi nu numai cultura română ar fi mai săracă, dar şi Eminescu al culturii române ar fi mai sărac. Şi desigur şi noi, şi generațiile care vor veni după noi.

Şi Eminescu deci ar fi mai sărac. Despre noi ce să mai vorbim, am fi cu mult mai săraci, mai slabi în viața noastră de indivizi umani, în istorie. Poezia şi Filozofia românească, spiritualitatea românească ar fi mai sărace. Nu putem încă aprecia ce a însemnat acest demers şi efort călinescian pentru literatura română, dar adevărul este că acum, la începutul mileniului trei, ne uimim încă o dată de vastitatea şi profunzimea, de bogăția Continentului Eminescu, şi ne îngrijorăm încă o dată cât de puțin revelat şi descoperit este acest Continent, şi ne este ruşine că ani de zile ne-am mulțumit, vorbind şi scriind despre Eminescu, să rămânem la locuri comune, repetate până la saturație, ca acestea : Eminescu Luceafăr al poezie, Rege, Împărat, Astru, Stea, Nepereche etc. Acum, la începutul unui nou mileniu, ar fi fost bine să fi avut vreo trei, patru mari oameni de cultură, de calibru lui G Călinescu şi al

lui Constantin Noica, a lui Blaga, care să fi stat aplecați asupra Țării sau a Continentului Eminescu.

Al doilea om, a doua mare minte care s-a aplecat asupra Operei şi Spiritului lui Eminescu, încercând să pătrundă în straturile adânci ale lumii eminesciene, de data aceasta venind mai mult dinspre Filozofie, este Constantin Noica. Îi mulțumim lui Dumnezeu că ni i-a dăruit pe G. Călinescu, pe Noica, pe Perpessicius, pe Augustin Z. N. Pop, ca şi pe toți ceilalți cărturari care au trudit la "construirea şi creşterea" Catedralei Eminescu, a Fenomenului Eminescu. Ar fi fost bine ca Noica să fi trăit mai mult şi să fi stat şi mai mult "cu Eminescu, aplecat asupra profunzilor lui spirtual-mitice". Şi-n a afară de acea plonjare în straturile profunde ale spiritului românesc, să fi încercat o plonjare pe nivele orizontale ale operei şi ale spiritului eminescian. Din câte cunoaştem noi (nu am lecturat de pildă manuscrisele nepublicate ale filozofului), în cazul poemului " Luceafărul", Noica nu aduce nimic nou.

Perpessicius are marele merit de a fi încercat să editeze, să aducă la lumină într-un mod fericit opera lui Eminescu. Meritul lui este enorm, şi este al editorului îndrăgostit de cea mai fabuloasă creație literară, culturală din câmpul spiritualității româneşti, şi una dintre cele mai mari din spațiul european. Iar Augustin Z. N. Pop are meritul de a fi fost cel mai scotocitor şi neobosit biograf al lui Eminescu, scotocind aproape toate locurile unde ar fi putut să găsească un document sau un lucru provenind sau care are legătură cu Eminescu. La fel ca şi Perpessicius, nu aduce însă nimic nou despre acest Diamant strălucitor, cu suprafețe dure, de nepătruns, care este Luceafărul.

În concluzie, după un veac de studiere şi audiere a operei eminesciene, G. Călinescu rămâne (şi nu Mircea Eliade, şi nici C. Noica, ori Perspessicius) cel mai mare interpret şi descoperitor al Continentului spiritual numit Eminescu, iar în privința

capodoperei eminesciene," Luceafărul", nici el nu produce noi puncte de vedere, interpretări care să ilumineze nivele şi zone profunde ale operei eminesciene. De fapt nici nu încearcă să aducă din "adâncuri" noi sensuri, noi viziuni, noi adevăruri, despre misterul şi lumea profundă a poemului.

2

Ca să ne convingem de lucrul acesta, vom reda mai jos, în studiul nostru întregul fragment al Capitolului pe care G. Călinescu i-l dedică poemului "Luceafărul", de Eminescu, în "Istoria literaturii române, de la origini până în prezent ", apărută la Bucureşti, în 1941. Acest fragment conține chintesența a ceea ce a scris şi a spus marele critic şi istoric literar G. Călinescu despre acest poem. Să ne gândim că acest capitol din "Istoria literaturii române de la origini până în prezent…." a fost scris după ce G. Călinescu dăduse Monografia "Viața lui Mihai Eminescu", (Bucureşti, 1932) şi " Opera lui Mihai Eminescu" (cinci volume, Bucureşti, 1934-1936), şi că, deci, Capitolul " Mihai Eminescu, 1850-1889, poet național ", este ce a avut G Călinescu mai important de sintetizat, de spus despre Viața şi opera lui Eminescu, şi în cazul nostru despre poemul "Luceafărul. Şi acum să-l urmărim cu atenție pe dl. G. Călinescu :

" În Luceafărul" se întoarce spiritul satiric. Cătălin nu e marele Făt, ca Florin, pus la munci grele, pe care le face fără şovăire, mai simpatic decât răul zmeu solitar, el e frate cu "soldatul țanțoş" şi cu "junii" guleraţi, cu aur "blond". Cătălina are şi ea gusturi mărunte, stă la îndoială între slugă şi geniu şi alege sluga. Mitul (care mit ? n. n.) a fost simplificat, redus la o antiteză morală. Pierderile de substanță sunt compensate prin tehnica liturgică. Tema e dezvoltată şi umanizată, repetată şi

comentată, reluată din nou până la completa istovire. Mişcările sunt ciclice şi vorbirea incantatorie. Luceafărul se exprimă printr-o formulă, căci, neavând suflet empiric, nu poate găsi nici relaţii, nici expresii noi :

“ Din sfera mea venii cu greu,
Ca să-ţi urmez chemarea,
Iar cerul este tatăl meu
Şi muma mea e marea.

Ca în cămara ta să vin
Să te privesc de-aproape,
Am coborât cu-al meu senin
Şi m-am născut din ape.

O, vin ! odorul meu nespus,
Şi lumea ta o lasă,
Eu sunt Luceafărul de sus,
Iar tu să-mi fii mireasă.

Plastica ideilor este şi aici extraordinară. Luceafărul plecând spre punctul generator zboară şi fiindcă nu se mai exercită compresiunea aerului şi relaţiunile terestre, aripile “cresc":

“Porni Luceafărul.
Creşteau în cer a lui aripe,
Şi căi de mii de ani treceau
În tot atâtea clipe.”

Imensitatea spaţiului străbătut este sugerată prin fulgerul “neîntrerupt” al zborului :

“Un cer de stele dedesubt,
Deasupră-i cer de stele
- Părea un fulger neîntrerupt,
Rătăcitor prin ele.”

Geneza şi de data aceasta este materială. Haosul are văi, izvoare, mări :

“Şi din a chaosului văi,
Jur împrejur de sine,
Vedea ca-n ziua cea dintăi,
Cum izvorau lumine,

Cum izvorând îl înconjor
Ca nişte mări de-anotul…
El zboară, gând purtat de dor,
Pân’ piere totul, totul.”

Neantul steril e concret. Acolo nu-i “hotar”, vremea (ca o apă) n-are puterea de a se umfla în puțul ei şi a ieşit din “goluri”, care sunt atât de adânci încât provoacă negurile orbirii :

“Căci unde ajunge nu-i hotar,
Nici ochi spre a cunoaşte,
Şi vremea-ncearcă în zadar,
Din goluri a se naşte.

Nu e nimic şi totuşi e,
O sete care-l soarbe,
E un adânc asemene
Uitării cei oarbe.

94 de strofe fac desigur o ţevărie prea complicată (Doamne Dumnezeule, ce i-a mai dat şi domnului profesor Călinescu prin cap să spună despre Luceafărul, "ţevărie prea complicată" ! Foarte ciudat. n. n.) pentru ca seva să comunice peste tot cu aceeaşi putere. Unitatea se înfăptuieşte muzical. Unele strofe tac, altele cântă, în acord cu flautele unei orgi. La sfârşit răsună toate într-un ţipăt coral :

"- Trăind în cercul vostru strimt
Norocul vă petrece,
Ci eu în lumea mea mă simt
Nemuritor şi rece. "

Eminescu e un poet universal, dar ca oricare altul, nu izolat. Luceafărul este tipicul geniu al romanticilor lui Klinger şi al lui Lavater, zeu uman, rege al lumii. Geniile sunt solitare, neliniştite. Faust, Tor şi Qato, Tasso, Kildeharold, Jocelin îi sunt tovarăşi. Ei nu pot sta în spaţiul nostru strâmt, de unde vastitatea cadrului romantic în întindere. (priveliştea exotică, primitivă) ci în înălţime (câmpul uranic). Poezia cu genii e totdeauna şi o poezie cosmică. Lamartine, Vigny şi ceilalţi au viziuni cosmogonice şi excatologice. Aştri sunt la modă. Keats începuse un Hiperion, Holderlin scrisese un Hiperion. "

Acesta este celebrul fragment din "Eminescu. Poet naţional", cum se intitulează capitolul din "Istoria literaturii române de la origini până în prezent" care se ocupă de Eminescu şi opera lui, iar fragmentul în care este abordat "Luceafărul" este aşezat la sfârşitul capitolului, încheie deci capitolul.

Recitindu-l, a câta oară, ce vedem ?! Un G. Călinescu neemoţionat, neentuziasmat în faţa poemului, ca şi în faţa paginii de scris, vorbindu-ne ori în dodii, ori luându-l pe Eminescu aşa cum face în finalul fragmentului de sus, uşor ironic, bătând înspre

zeflemea. Ceea ce, să recunoaştem, nu este frumos, nu stă bine unui om de cultură, de înălțimea şi efortul lui, al autorului "Bietului Ioanide". Era însă în spiritul lui G. Călinescu, trebuie să avem puțină înțelegere. Tema fiind atât de importantă şi interesantă să ne aplecăm puțin mai mult şi mai atenți asupra acestui fragment, care este, cu tristețe, o spunem, cel mai concentrat şi, literal vorbind, cel mai frumos care s-a scris despre Luceafărul lui Eminescu.

Când lucram la "O Istorie a dramaturgiei române de la început până azi" (mergem şi noi pe urmele marelui critic), şi îi "făceam" pe dramaturgii interbelici, citind ce au scris criticii despre ei, şi ajungând noi la G. Călinescu am observat cu durere că marele critic scrisese despre mulți dintre dramaturgi fără să-i fi citit, văzându-le piesa jucată pe scenă, ceea ce să recunoaştem este cu totul altceva, şi nu este cinstit.

De aceea Istoria dramaturgiei româneşti atât câtă este ea conținută în "Istoria literaturii române de la origini până în prezent" este falsă de-a dreptul, scrisă după ureche, fără ca G. Călinescu să se aplece îndelung asupra autorilor despre care scrie. Fără să le citească piesele de teatru dramaturgilor, mulțumindu-se doar să le vadă jucate pe scenă. Lucrul acesta este cât se poate de vizibil. Puțin cam la fel este scris şi acest fragment din "Mihai Eminescu. Poet național", care face parte din "Istoria literaturii române de la origini până în prezent", asupra căruia ne aplecăm noi acum. Să o luăm cu răbdare şi pe îndelete : "În "Luceafărul" se întoarce spiritul satiric", zice G. Călinescu la începutul fragmentului. Să fim serioşi, unde vede el spirit satiric când Luceafărul e un poem cosmogonic, tragic, de o nostalgie dureroasă, abia vizibilă. E o măreție şi o suferință dincolo de înțelegerea şi posibilitatea omenescului de a suporta, în această bijuterie divină. Unde vede G. Călinescu spirit satiric, de unde scoate el ideea aceasta ? E în acest poem o satiră voalată la adresa

dragostei pământene, a instinctului erotic de "gâscă" al Cătălinei, al femeii mediocre ? Poate, dar acesta este un lucru minor, de ce să i se dea atâta importanță ! Are G. Călinescu o observație care ne pune gânduri: " Mitul a fost simplificat, redus la o antiteză morală", zice Călinescu. Despre ce mit este vorba ? (Pentru că poemul, rădăcina lui ontică, vine într-adevăr dintr-un mit, pe care G Călinescu îl intuieşte, dar nu-l cunoaşte)

După referințele istoriografice acest poem a pornit de la versificarea basmului cules de Kunisch. Părerea acreditată de un veac încoace devenită prejudecată, teză, prin repetiție şi tocire, este că poemul îşi are izvorul într-un basm, nu într-un mit. Şi dacă l-a apucat gura pe dinainte pe domnul Călinescu şi a spus că "mitul a fost simplificat" despre ce mit este vorba, ştiind că dumnealui a acordat o importanță deosebită celor patru mituri fundamentale ale spiritualității noastre, care stau la baza mitologiei româneşti ? Greu de spus, ca dovadă că G. Călinescu se fereşte să noteze vreun mit. Şi la care antiteză morală a fost redus acest "mit" ? Desigur, la cea dintre bine şi rău. Dar unde vedem noi această antiteză în Luceafărul ? Cătălina ar simboliza cumva răul, mediocritatea, ipocrizia ? Ea împreună cu Cătălin ? Luceafărul ar simboliza binele ? Să fie antiteza dintre cele două lumi, lumea terestră şi lumea suprauranică ? Dintre planul inferior şi planul superior ?

Greu de spus. Cuplul acesta, Cătălin-Cătălina, îşi are şi el frumusețea lui pământeană, ingenuitatea, drăgălăşenia şi inconştiența lui. "Micimea" lui. Pe când planul cosmic, superior, reprezentat de recele, enigmaticul şi universalul Demiurg şi de Luceafăr ar fi manifestarea binelui ? Vedeți cum vorbeşte domnul Călinescu în dodii, dar cu trimiteri ! Apoi spune : "pierderile de substanță sunt compensate prin tehnica liturgică". Ale cui pierderi de substanță, (ce pierderi de substanță întâlnim în acest poem şi cine le pierde ?), vedem noi în acest poem, care este în

perfecțiune, intensitate şi frumusețe egal cu sine de la început până la sfârşit ? Întrebăm, cunoaştem noi acel conținut, text, mit, con - text spiritual anterior, ce pierdere a suferit acesta prin prelucrare, prin prelucrarea poetică a lui Eminescu, desigur, ca aceste pierderi să fie compensate prin tehnica liturgică ? Apoi spune domnul Călinescu : "Luceafărul se exprimă printr-o formulă, căci având suflet empiric nu poate găsi nici relații, nici expresii noi". Domul profesor Călinescu ne face să zâmbim. Cum poate să utilizeze o noțiune ca aceasta : "suflet empiric", poate să fie sufletul, empiric şi ştiințific ?

Ne îndoim. Intelectul poate să fie empiric, forțat spus, adică în sensul de intelect care are o deschidere mai mare către practică, înspre real, dar sufletul cum poate să fie empiric ? Şi apoi dacă Luceafărul este o instanță superioară, (aflat pe scara evoluției cu mult deasupra regnului uman) chiar nu poete el să găsească pentru a se exprima noțiuni şi expresii noi, sau relații noi ?! Contradicția logică este evidentă, domnul Călinescu nu s-a gândit bine când a scris lucrul acesta. Formula pe care o foloseşte Eminescu şi o pune în gura Luceafărului are altă funcție (ritualic - sacră) decât aceea de a ne arăta ce sărac este limbajul Demiurgului, pentru că, chipurile, nu are suflet empiric.

Apoi zice G. Călinescu : "plastica ideilor este aici extraordinară". Zice una bună ca să dreagă alta rea. De aceasta vede dumnealui plastica ideilor, pentru că mai jos scrie "94 de strofe fac o țevărie prea complicată pentru ca seva să comunice peste tot cu aceeaşi putere" ? Păi, domnule profesor, să ne înțelegem, ori este plastică, ori este țevărie, dar asupra acestei comparații, afirmații, neinspirate, o să revenim : "Luceafărul plecând spre punctul generator zboară şi fiindcă nu se mai exercită compresiunea aerului şi relațiunile terestre, aripioarele cresc". Ne mirăm cum de n-a aplicat G. Călinescu legile dinamicii în mediile gazoase ca să ne convingă şi mai bine de ce aripile

Luceafărului cresc. Bineînțeles, orice prost ştie că în cosmos domneşte vidul. Domnul Călinescu este de părere că de aceea aripile cresc pentru că nu mai suportă frecarea şi presiunea aerului.

Ete, scârț, de ce a folosit Eminescu această expresie ! Ca să-l facă pe Călinescu să afle de ce cresc aripile Luceafărului. Trecem peste alte două afirmații ale marelui critic, (căci a fost şi este un mare critic literar) ca să ajungem la expresia aceasta : "neantul steril este concret". Fals. De ce neantul să fie steril ? Şi pentru că este steril este concret ? Nu vedem nici o legătură. Neantul îşi are şi el rostul lui, funcția lui în istorie, în univers şi structura sa cosmogonică, apoi să nu confundăm neantul cu haosul, noțiuni diferite. G. Călinescu traduce prin reprezentări grosiere, neinspirate şi aberante o viziune de o frumusețe metafizică extraordinar când zice : "acolo nu-i hotar, vremea (ca o apă) n-are puterea de a se umfla în puțul ei şi de a ieşi din goluri, (puțul şi golurile acestea nu sunt şi ele anticiparea descoperirii găurilor negre în fizica universului ? descoperire care a fost făcută după 1960 de către astrofizicieni) care sunt atât de adânci încât provoacă negurile orbirii." Vremea care se naşte din goluri ne face să credem că Eminescu a intuit cu mult timp înainte descoperirea "găurilor negre", temă absolut serioasă, importantă, pentru ştiința modernă, fără de care nu se concepe astăzi descrierea şi explicarea mecanicii şi a naturii Universului".

În nici un caz însă în cele două strofe citate de Călinescu nu este vorba de vreun puț. Iar adâncul, asemenea " uitării celei oarbe" nu înseamnă nicidecum, că ne provoacă nouă o orbire grozavă. Şi ajungem acum la fraza pe care am citat-o mai sus, cea cu țevăriile : "țevăria prea complicată pentru ca seva să comunice cu aceeaşi putere." Neinspirată imagine, care te duce cu gândul la țevile din subsolul unui bloc sau la o centrală termică.

Propoziția aceasta, dacă ne este iertat a spune adevărul, este o jicnire adusă poemului Luceafărul şi lui Eminescu. Nu e numai o falsificare a spiritului poemului, dar este şi o blasfemie la adresa lui, a plasticii poeziei, dacă vreți. Poemul este de mare respirație spațio-temporală şi metafizică, de mare deschidere filozofică, ori "țeava" te duce cu gândul la închiderea spiritului, la captivitatea lui, direcționarea lui către un loc anume. La materialism îngust, terestru, la mecanică ruginită, murdară, învechită.

3

Nimic mai fals decât această idee pe care ne-o sugerează domnul profesor Călinescu. Apoi zice tot dânsul, ca să dreagă busuiocul : "unitatea se înfăptuieşte muzical". Ceea ce este adevărat, dar este foarte puțin spus. De aceea şi este un punct de vedere fals. Unitatea poemului extraordinar care este Luceafărul este realizată nu numai muzical, ci şi ideatic, poetic, tehnic, adică din toate punctele de vedere, cu un mare număr de mijloace şi modalități artistice. Da, într-adevăr poemul are unitatea lui sinestezică extraordinară, dar această unitate este una de viziune cosmogonică, spațio-temporală, este una ideatică, de substanță, este una a mişcării extrapoematice şi intrapoematice, a plasticii şi a muzicalității, desigur. Iar afirmația că "La sfârşit răsună totul întru țipăt coral" afirmație pe care o argumentează reproducând ultima strofă a "Luceafărului":

"Trăind în cercul vostru strâmt,
Norocul vă petrece,
Ci eu în lumea mea mă simt,
Nemuritor şi rece."

este cu totul şi cu totul absurdă. Nimic nu este ţipăt, nimic nu este strident, fals, deranjant, nelalocul lui în acest poem !

Unde vede domnul Călinescu "ţipăt coral", şi încă ţipăt coral, nu numai un simplu ţipăt ? Dimpotrivă, ultima strofă creează viziunea rotundă, maiestuoasă, monumentală, plină de nostalgie şi de durere a unei tristeţi măreţe, colosal şi senin împietrite. E o tristeţe amestecată cu o nostalgie disimulată, cu o părere de rău sfâşietoare şi solemn cosmogonică. Mergând mai departe, dăm iar de o vorbă, pe care o zice aşa pentru că îl ia gura pe dinainte, dar nu faci asta când este vorba de poetul naţional al românilor, al neamului tău. Zice autorul "Bietului Ioanide" : "Eminescu e un poet universal, dar, ca oricare altul nu izolat". Deci Eminescu este ca oricare altul, şi care nu este izolat. Iar afirmaţia că este universal este de o banalitate evidentă. Doar atât ?

Şi, de ce să nu recunoaştem, cam vulgarizator spus. Câţi poeţi universali nu sunt de o platitudine strălucită ! Şi ajungem acum la interpretarea unică, aşa cum am mai spus, a Luceafărului, şi pe care ne-o dă Eminescu însuşi, aceea că poemul tratează condiţia nefericită a geniului: "Luceafărul este tipicul geniu al romanticilor, lui Klinger şi al lui Lavater, zeu uman, rege al lumii. Geniile sunt solitare, neliniştite. Faust, Torquato, Tasso, Kilde, Harold, Jocilin, îi sunt tovarăşi. Ei nu pot sta în spaţiul nostru strâmt, de unde vastitatea cadrului romantic în întindere (privelişte exotică, primitivă) şi în înălţime (câmpul uranic)".

Este Luceafărul lui Eminescu tipicul, adică reprezentantul tipologiei romantice a geniului, aşa cum l-au văzut şi l-au proiectat romanticii ? Este, nu putem să spunem că nu, o dată ce Eminescu însuşi a fost un romantic întârziat, o dată ce a fost influenţat de romantici. Da, dar afirmând lucrul aceasta, spunem prea puţin, şi parcă nedreptăţim personajul, îl băgăm într-un fel de pat al lui Procust. Luceafărul este simbolul geniului, dar nu al

unui singur tip, model uman de geniu, ci al geniului în general, al geniului din tot locul şi din toate timpurile.

Iată o corectură necesară pe care ținem neapărat să o subliniem. Iar apoi domnul Călinescu mai face o eroare gravă, regretabilă, minimalizând până la ridiculizare şi infirmitate personajul lui Eminescu. Se compară oare acest personaj extraordinar al literaturii universale, ne referim la Luceafărul lui Eminescu, cu personajele lui Klinger, sau ale lui Lavater, ori La Martine, scriitori, la modă pe la începutul secolului, pe vremea d-lui Călinescu, dar absolut obscuri astăzi, pe care literatura universală nu-i mai reține ? Şi mergem mai departe şi ne întrebăm, se compară marele poet al literaturii universale care este românul Mihai Eminescu cu Klinger, Lavater şi ceilalți autori, creatori pe această temă, acum, la sfârşitul secolului XX aproape uitați ? Da, Luceafărul lui Eminescu poate fi comparat cu Faust al lui Goethe, dar şi cu Torquato Tasoo sau cu Kilde Harold sau Jocelin ? Nu, desigur. Şi apoi aceasta este calitatea esențială a geniului, a geniilor, că nu pot sta "în spațiul nostru strâmt", vezi Doamne, ca şi cum toate geniile suferă de claustrofobia spatio-temporală, boală, sau psihopatie uşoară, astăzi, de când există cotețele la blocuri în care au fost oamenii băgați să locuiască, şi foarte răspândită ? Nu, dar alta sau altele sunt calitățile care definesc geniul. Dacă ar fi măcar un sfert din claustrofobi genii am sta extraordinar de bine ca spiță omenească. Şi mai zice domnul Călinescu un alt neadevăr : "Poezia cu genii este întotdeauna o poezie cosmică". Fapt care nu este obligatoriu.

Şi zice dl Călinescu mai departe, "Lamartine, Vigny, şi ceilalți cu viziuni cosmogonice şi excatologice. Aştrii sunt la modă." În primul rând că Eminescu nu se compară cu Lamartine, şi domnul Călinescu o ştie mai bine decât noi, şi nici cu Alfred de Vigny, care ca scriitori şi ca operă sunt de dimensiuni mai mici pe lângă Eminescu. Şi apoi cum poți să spui despre poemul lui Eminescu

“Luceafărul”şi despre personajul său că “ Aştrii sunt la modă”. Haide să fim serioşi. Modele literare sunt ceva efemer şi neesențial, țin de contexte culturale şi de capriţul oamenilor, mai ales al sexului frumos, iar nu de veşnicie şi de fundamentalitatea lumii, a fenomenelor. Fragmentul acesta ultim din “Eminescu. Poet național”, care se referă la capodopera lui Eminescu se termină neatent, trimițându-ne pe alte meleaguri, din lipsă de spirit de adâncime şi de lipsă de concentrare a domnului profesor Călinescu, în loc să fi rămas pe meleagurile noastre :”Keats începuse un Hyperion, Holderlin scrisese un Hiperion.” Ca şi cum lucrul acesta ar fi cel mai important. În realitate informația aceasta nu contribuie cu nimic la “interpretarea poemului Luceafărul”, al geniului nostru. Ba dimpotrivă ne arată “curajul artistic” al lui Eminescu de a aborda o temă atât de bătătorită şi de grea a literaturii universale, abordată de mari scriitori, foarte citați şi la modă în literatura universală.

Nici unul din aceşti Hyperioni nu se compară însă cu Luceafărul lui Eminescu. Aceasta este “lectura!”, dacă “lectură” poate fi numit comentariul superficial şi destul de aiuristic pe care dl G. Călinescu îl face capodoperei eminesciene, “Luceafărul”, poem fundamental al spiritualității româneşti şi universale.

Aşa după cum vedem, spre deosebire de Eminescu, ce crezuse a dezvălui condiția tragică şi tristă a geniului ce nu se poate face pe sine fericit, şi nici ferici pe alții, G. Călinescu îngustează tema, motivul central al poemului, micşorându-l la “tipicul geniu al romanticilor”, idee desigur păguboasă. Noi îi mulțumim desigur marelui istoric şi critic literar pentru acest “admirabil” capitol al Istoriei sale literare, (capitolul referitor la Eminescu e o sinteză scrisă cu suflet, cu talent, cu paletă şi elan. Noi ne referim la Capitolul dedicat lui Eminescu, în ansamblul său, şi nu la ultimul segment care se ocupă de poemul Luceafărul), ca şi pentru fragmentul din final al capitolului referitor la Luceafărul lui

Eminescu. Îi mulțumim, căci deşi această referire (nu putem să o numim interpretare) are limitele şi "răutățile ei" (atât de specifice lui Călinescu), ea este ceea ce s-a scris mai esențial, şi chiar mai frumos despre "Luceafărul" lui Eminescu. Ceea ce este desigur foarte trist pentru cultura română.

Nici Constantin Noica, un alt mare spirit care s-a aplecat asupra lui Eminescu nu ne dă ceva important, remarcabil despre Luceafărul poetului nostru național. Şi nici Mircea Eliade. De aceea acest fragment, din "Istoria literaturii…." pe care a scris-o dl profesor G. Călinescu, trebuie menționat şi de aceea ne-am aplecat cu toată acribia asupra lui, mulțumindu-i domnului Călinescu pentru aceasta. Iertată ne fie discuția pe care am purtat-o peste ani şi peste lumi cu domnul profesor Călinescu, dar prețuindu-l şi iubindu-l am simțit nevoia să facem lucrul acesta, cu dragoste. Eminescu fiind un geniu iar opera lui fiind extraordinară, este firesc ca atât despre persoana poetului cât şi despre opera sa să se fi scris mult, şi din puncte de vedere diferite.

După un veac şi mai bine, constatăm că s-a scris foarte mult într-adevăr despre scriitor, despre Mihai Eminescu şi despre opera lui (tot ce s-a scris despre Eminescu şi opera lui este de sute de ori mai mult, mai voluminos decât opera eminesciană, ca întindere, ca număr de pagini), dar faptul acesta nu este decât normal, aproape banal. De fapt acesta este una din condițiile fundamentale ale unei opere geniale, ale unei opere de mare valoare. Scriitorii mici, mediocri, mărunți, scriu mult, mii, zeci de mii de pagini, iar despre ei mai târziu se scrie puțin, o sutime sau o miime din numărul de pagini pe care l-au scris ei, şi asta atunci, în momentul în care le apare romanul sau cartea, în momentul când ei au funcții şi ranguri importante în societate, fiind la ordinea zilei, pentru că după aceea sunt uitați cu desăvârşire.

Cu geniile se întâmplă invers. Într-un studiu pe care îl făceam asupra capodoperei şi a condiției ei în universul cultural,

observam acest paradox : cu cât o capodoperă este mai "descifrată", mai interpretată, (pentru că ea oferă substratumul care conține informația care se cere, se oferă spre a fi descifrată) cu atât ea oferă noi posibilități de interpretare, noi sensuri, neştiute, ne-descifrate, ne-dezghiocate în momentul anterior, noi orizonturi, profunzimi epistemologice. Cu atât ea se îmbogățeşte. Este asemenea unui continent în care cu cât pătrunzi mai în adâncul lui cu atât el devine mai vast, mai nesfârşit, cu cât te ridici deasupra lui să-l cuprinzi, cu atât el devine mai adânc, mai greu de cunoscut, mai bogat în înfățişări. Imaginați-vă un astru care cu cât se îndepărtează de tine în adâncimile cosmice, în loc să se vadă din ce în ce mai mic, cu atât el creşte (să ne gândim la aripile Luceafărului care tot cresc). Aceasta este condiția esențială a capodoperei, esența ei.

Cu cât ne îndepărtăm mai mult de momentul în care a trăit şi a scris Eminescu cu atât opera lui ni se dezvăluie mai profundă, mai bogată, mai "inepuizabilă". Şi aceasta va fi "condiția ei umană" şi în viitor. Se vor trece pe acest pământ guverne, şcoli literare, națiii, vor apare scriitori şi critici noi, se va trece poate şi acest popor, dar "Luceafărul" lui Eminescu va străluci, aşa cum spune Călinescu, mai tare. Se va schimba geografia acestui pământ, sufletul acestui neam, dar opera lui Eminescu va fi mereu mai vie, enigmatică, greu de descifrat. Cu cât pătrundem în adâncurile ei. G. Călinescu face o mare greşeală, când îl pune pe Eminescu în aceiaşi categorie cu Lamartine, Vigny sau Lermontov. Eminescu în cultura română şi universală este un scriitor de primă mărime, asemenea lui Shakespeare şi a lui Dostoievski, a lui Homer, a lui Cervantes, a lui Tolstoi.

4

Eminescu este, ca om de cultură şi creator de cultură, de spiritualitate, colosal, acesta este un adevăr care ţi se impune dacă îi citeşti opera şi te apleci şi meditezi cu atenţie şi profunzime asupra operei lui. Căci Eminescu fiind un geniu de primă mărime a fost preocupat de întreaga sferă a cunoaşterii, ca orice spirit însetat şi universal, şi s-a aplecat asupra mai tuturor domeniilor spiritului uman, iar rezultatul a fost extraordinar.

Este uimitor, impresionant. De exemplu, din ce a scris Eminescu ca gazetar îl vedem pe gânditorul politic, politologul, sociologul, gânditorul în domeniul Pedagogiei, cum am spune astăzi, care ne surprinde prin profunzimea lui, prin capacitatea de analiză, sinteză şi de clarviziune. Să dăm numai un exemplu. De gândire clarvăzătoare, istorică, socială, în perspectivă. Se ştie că Eminescu s-a opus cu vehemenţă Războiului de independenţă de la 1877-1878. Am stat şi am meditat asupra acestui lucru, care la început ne-a surprins. Să nu fie Eminescu un patriot adevărat, ne-am întrebat, profund ? Se mai ştie că acest război ne-a adus Independenţa faţă de turci, faţă de Înalta Poartă, ca Mare Putere a acelei epoci, marele nostru duşman de cinci veacuri.

Cum a fost posibil ca Eminescu, marele nostru poet, un om cu o gândire atât de profundă „să se opună" unui fapt, atât de benefic pentru neamul românesc ? Aceasta a fost la început marea noastră nedumerire. Desigur a făcut-o la începutul războiului pentru că nu a intuit beneficiile mari ale acestui război, ne-am spus. Carol I, Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, toată protipendada liberală şi conservatoare a vremii a fost pentru intrarea în acest război. Alecsandri şi Coşbuc, mai târziu, l-au cântat cu surle şi tobe, numai Eminescu a tăcut. Faptul acesta ne-a atrasa atenţia, şi ne-a făcut să ne aplecăm cu şi mai multă acuitate asupra acestui eveniment, fenomen istoric.

Nu cumva au greşit ceilalţi şi Eminescu (gândindu-ne că a fost, este cel mai mare geniu al românilor) a avut dreptate ! Am stat

noi şi am meditat mult asupra acestui lucru, am întors faptele şi realitatea pe toate părţile şi am ajuns la această concluzie : da, Eminescu a avut dreptate, ceilalţi nu au avut dreptate ! Deşi acest lucru nu se cunoaşte nici astăzi. Mihai Eminescu a gândit mult mai profund, mai cuprinzător, într-o perspectivă mai mare faţă de politicienii care au fost cu surle şi tobe partizanii declanşării Războiului pentru Independenţă. Eminescu a fost cu un cap (politic vorbind) deasupra lui Kogălniceanu, cel plin de defecte morale, a liberalilor, deasupra celor care au gândit războiul pentru Independenţă, aşa cum s-a desfăşurat el în realitate.

A fost o minte incomparabil mai mare decât Carol I, decât Kogălniceanu, decât Vasile Alecsandri, decât I. Brătianu, decât toţi cei care au împins atunci România în războiul ruso-turc. Ne aducem aminte ce greşeală enormă, de necrezut pentru un cap cultivat şi o minte atât de mare, a făcut Dimitrie Cantemir la 1711, când s-a aliat cu Petru cel Mare, Ţarul Rusiei, împotriva turcilor. Şi ce bine a fost că cei care au învins atunci în acel război, în lupta de la Stănileşti, au fost turcii. Căci dacă Petru cel Mare i-ar fi învins pe turci am fi fost în momentul următor şi astăzi, desigur, gubernie rusească. Asupra acestui adevăr au căzut de acord mulţi istorici, oameni de cultură români, mai târziu.

Iar astăzi nu ne vine să credem cum a putut Dimitrie Cantemir, unul dintre cei mai informaţi oameni la momentul acela şi una din marile minţi ale vremii (membru al Academiei de la Berlin din anul 1714), om cu atâtea lucrări de istorie, de filozofie, de mare valoare, un om cu un orizont cultural extraordinar, şi mai ales un om care "văzuse", între-văzuse involuţia Imperiului otoman, (căci chiar a scris o lucrare intitulată "Creşterea şi descreşterea Imperiului otoman"), să facă o asemenea tâmpenie, o asemenea enormă greşeală. Să se alieze cu ruşii. Dar aşa cum spuneam, bine că au învins turcii, căci dacă învingeau ruşii, astăzi eram desfiinţaţi ca popor şi ca naţiune.

Am fi fost, împreună cu Bulgaria, una dintre Republicile Unionale ale Uniunii Sovietice, în perioada comunistă. Ei bine, dacă lucrul acesta, despre ce a făcut Dimitrie Cantemir la 1711 şi despre bătălia de la Stănileşti, ne este clar, dacă ne-am dat seama că a fost bine că naivul om Dimitrie Cantemir şi genialul Petru cel Mare, Ţarul care ar fi vrut să ajungă la strâmtorile Bosfor şi Dardanele şi la Oceanul Atlantic, au fost învinşi, ei bine, trebuie să înţelegem, că la 1877, cu războiul nostru de independenţă am făcut aceeaşi greşeală. Şi iată de ce : Am intrat în război de partea ruşilor când armata acestora era învinsă peste Dunăre, am avut cheltuieli şi pierderi de război enorme, contribuţia esenţială la această victoria au dat-o ţăranii români, talpa de jos a ţării, cu un număr imens de morţi. Nu au dat-o nici ruşii, nici politicienii români, sau clasa de sus, superpusă, profund coruptă, lipsită de valoare, (ca şi astăzi) şi imorală, cum o numea Eminescu.

Situaţia aceasta avea să se repete peste 40 de ani, în 1917, în timpul primului război mondial, când ţăranii români, fiind prost echipaţi din vina politicienilor, prost hrăniţi, la Mărăşeşti şi Mărăşti, s-au luptat vitejeşte, dând peste cap soarta unui război întreg, şi făcând posibilă întregirea neamului românesc. Şi asta după ce cu 10 ani mai înainte, în anul 1907, ne-am bătut joc de ei în cel mai ruşinos mod cu putinţă. Ei, aceşti fii de ţărani, adolescenţi şi tineri şi-au lăsat trupurile şi sângele pe pământul Bulgariei, la 1877-1878, ca să-şi câştige România Independenţa.

Şi pentru ce? Ca Basarabia să rămână tot la ruşi, Imperiul rusesc după această victorie din războiul ruso-turc de la 1877-1878 întărindu-se şi mai mult. În acel moment şi în veacul următor, aşa cum a arătat istoria, nu Imperiul turc, care se afla în involuţie, era marele pericol pentru neamul românesc, (şi pentru Europa) ci Imperiul ruso - sovietic, care se afla într-o continuă expansiune şi creştere. Subliniem : pentru că Imperiul Rusesc se afla în creştere, în expansiune imperialistă. Urcând către o

culminație a sa care avea să fie atinsă în veacul următor, după jumătatea secolului XX, pe când Imperiul otoman era în descreştere, în descompunere, în involuție. El, Imperiul otoman, avea să se surpe singur, germenele dispariției, descompunerii lui se afla în trupul său, asemenea unui cancer şi era într-o continuă dezvoltare.

Nu mai trebuiau să moară cei peste o sută de mii de tineri țărani români, cu ofițerii lor cu tot, ca să ne câştigăm noi independența. Aceasta avea să vină potrivit legilor istorice ale decăderii unui imperiu de la sine**. Şi pentru ce au câştigat aceşti tineri români independența? Ca să profite stricata clasă politică românească, vechilii greci şi evrei, pe care i-au luat la moşiile lor boierii, chipurile români, aceştia, vechilii, exploatând şi batjocorind țăranul român într-un hal fără de hal, (să ne aducem, aminte poezia lui Coşbuc, "Noi vrem pământ") adică neamul românesc? Această cruntă exploatare şi batjocorire a țăranilor români de după 1880 de către vechilii greci şi evrei a fost cea care a provocat răscoalele țăranilor români de la 1888 şi 1907.**

Pentru ce s-au jertfit atunci aceşti tineri români în Războiul pentru Independență ? Ca Basarabia să rămână în continuare la ruşi, iar pe aceştia să nu-i mai putem scoate din țară după 1978, când pur şi simplu s-au dedat la jaf şi la fărădelegi ? Acesta a fost câştigul tinerilor care şi-au dat viața pentru Independența țării. Acesta a fost câştigul istoric al neamului românesc, şi care avea să fie umilit şi batjocorit la 1907. Da, după acest Război ne-am reluat, ne-am adus la pământul mamă al Țării Dobrogea, care şi aşa, prin prăbuşirea Imperiului Otoman în deceniile următoare ar fi revenit acasă.

Ei bine, mult mai bună decât această STRATEGIE POLITICĂ ŞI MILITARĂ ar fi fost o alta, sau altele. Pentru aceasta însă ne trebuia geniu politic !

1) **Să ne fi aliat cu turcii împotriva ruşilor ca să ne fi câştigat Basarabia, cu condiția ca după Război turcii să ne redea Independența. Şi Dobrogea. Acesta ar fi fost un exemplu de geniu politic ! (Şi Rusia n-ar mai fi fost marea Putere imperialistă, Gulagul sovietic în secolul XX, cea care a întins comunismul în lume, pentru că aşa au vrut francmasonii Theodor Rooswellt, Preşedintele SUA şi Churchill, Primul Ministru al Angliei, în timpul celui de-al Doilea război mondial)**
2) **După ce Carol I a primit telegrama, celebra telegramă, de la Ducele Nicolae, prin care acesta îi cerea ajutor, căci altfel armata rusească ar fi fost zdrobită, să nu ne fi grăbit, ca proştii, să le sărim în ajutorul ruşilor, ci să le fi pus condiția, ne dați înapoi Basarabia sărim în ajutorul vostru şi vă salvăm, nu ne dați Basarabie nu sărim în ajutorul vostru, ba noi înşine vă atacăm. Acest moment al MAREI DIFICULTĂȚI A ARMATEI RUSE PUTEA FI ŞI MAI BINE EXPLOATAT : atunci am fi putut, rapid, să purtăm discuții cu turcii. Ne dați independența iar noi nu luptăm împotriva voastră, iar cu prilejul înfrângerii armatei ruseşti, Basarabia ar fi revenit din nou la pământul matern. Din păcate însă noi n-am avut oameni politici geniali, ci oameni politici interesați în primul rând de interesele lor, de averea şi de gloria lor ! Dobitocul de Kogălniceanu, Ministrul de Externe al României în acel moment, un om cu o moralitate lamentabilă, Domnul Țării, Carol I, un Rege bun, Brătianu, erau prea orbi, prea încrezuți, prea lipsiți de geniu politic şi militar, prea emoționați ca să întrevadă aceste soluții mai bune pentru România.**

Obținând Independența în 1878 am câştigat, este adevărat ceva, dar foarte puțin, în comparație cu marile pierderi umane şi materiale, iar mai ales în comparație cu ce am fi putut câştiga dacă am fi avut geniu. Nu mai vorbim că ce am câştigat atunci am

pierdut după aceea. Am câştigat infim, şi de fapt mai mult am pierdut. Guvernanții şi clasa politică a vremii, şi intelectualii au fost prea mărginiți, cu minți prea mici ca să nu–şi bată joc în continuare şi de țară şi de clasa care adusese Independența țării. După 1878 în viața politică şi socială a Țării nu s-a schimbat nimic, aceleaşi jigodii şi lichele politice aveau să-şi facă veacul şi mendrele mai departe în politică, diplomație, administrație. Aceiaşi corupție, necinste, aceiaşi bălăceală în imoralitate şi mediocritate a clasei de sus. Acelaşi blestem pe capul bietului neam. Este exact ce spune, Eminescu, în partea a doua a Scrisorii a III-a. Iar după un veac de la obținerea independenței, ce observăm ?

Nimic altceva decât că Eminescu a avut perfectă dreptate : nu a fost numai un gânditor în general foarte profund, şi un gânditor politic foarte mare, printre puținii care au rostit adevăruri în țara aceasta, ci şi un mare vizionar politic. Un MARE Vizionar, o mare Minte ! Şi un mare patriot.

5

Spuneam mai sus că Mihai Eminescu a fost un geniu, cu o imensă şi cutremurătoare capacitate de a stră-vedea, în profunzimea lumii, a existenței, a fenomenelor sociale, politice, economice, Adevărul. Şi de a exprima Adevărul. Nu s-a îmbătat cu iluzii, ca cei care au cântat Independența de la 1878. Nu s-a amețit cu alcoolul ieftin al demagogiei politice, constatăm astăzi la un secol şi mai bine de la dispariția sa că percepția lui în tot cosmosul, în tot universul românesc a fost de o acuitate, de o profunzime şi de o claritate extraordinare. Vorbind despre adevărurile valabile peste veacuri, spuse de acest om, nu este deloc greşit a afirma că Eminescu este un mare analist politico

economic, un mare viitorolog şi un profet al neamului său. Un profet laic.

Privirea lui a bătut departe în viitor, tocmai pentru că simțirea sa vine de departe, din străfundurile neamului românesc. În studiul nostru dedicat eminescianismului, noi aducem o nouă viziune şi o nouă definiție, total diferite față de cum fusese definit până acum acest concept. Definirea conceptului de eminescianism ne-a dat posibilitatea să avem o altă viziune asupra operei şi a geniului lui Eminescu. Dar ca să înțelegem mai bine eminescianismul, trebuie să apelăm la conceptul de subconştient colectiv, sau memoria ancestrală eternă. Spuneam noi în studiul în care defineam eminescianismul, că în istoria unui popor toate sentimentele trăite de acesta, suferințele şi aspirațiile, de la întâmplările de mică însemnătate până la cele de însemnătate capitală, de la evenimentele fericite la cele nefericite, la tragediile naționale, toate aceste fapte omeneşti, toate aceste evenimente, întâmplări, întreaga experiență umană, după ce sunt reținute de memoria individuală, de memoria indivizilor umani, (asimilate fiind prin experiență trăită şi meditată, comentată) ele trec în memoria colectivă, în subconştientul colectiv al neamului.

Nimic nu se pierde, în istoria unui popor, nimic nu se uită, ci tot cea ce trăim ca fapt de viață, sentimente, gânduri, informație, reținut fiind de memorie, din planul conştient "cad la fund" în subconştientul colectiv.

În subconştientul nostru colectiv, al indivizilor umani care aparținem poporului român, se află bine conservate toate evenimentele trăite de acest neam. Asasinarea lui Burebista, războaiele dacice, asasinarea lui Decebal, trădarea şi toate asasinatele care s-au petrecut atunci, toate izbânzile şi victoriile noastre, momentele fericite, sărbătorile, victoriile. Toate spaimele strămoşilor noştri le ducem cu noi prin timp în subconştientul colectiv al poporului român. Nimic nu se uită, nimic nu se pierde.

Spaima trăită de strămoşii noştri în primul mileniu al erei noastre, la auzul duruitului de copite al cailor "popoarelor migratoare" şi fuga lor în codru din fața năvălitorilor, victoria noastră de la Posada împotriva ungurilor, pe toate acestea le purtăm în subconştientul nostru colectiv. În memoria noastră ancestrală. Acest fond ancestral îşi pune în mod fundamental amprenta asupra psihologiei noastre.

Suntem un popor cu o psihologie aparte, tocmai pentru că avem o istorie aparte, o experiență istorică aparte. Cu trecerea veacurilor şi a generaților unui popor pe pământ, informația din subconştientul său colectiv se sedimentează, se sublimează, se structurează, coagulându-se în esență şi structuri psiho-ideatice. Aşa sunt miturile, simbolurile, basmele, legendele temele centrale ale unei culturi, obsesiile ei. Acest fond spiritual ancestral cu timpul răzbate şi se proiectează în creațiile artistice ale neamului, ale poporului respectiv.

Ei bine, în studiile şi în cercetările noastre noi defineam geniul ca fiind acel creator care este nu numai capabil sa creeze opere perfecte, desăvârşite din punct de vedere artistic, formal, (meşteşugul scriitoricesc dus pe cea mai înaltă culme) aceasta ar fi o definiție nesemnificativă dată geniului, ci creatorul care este capabil ca prin antenele sale, prin capacitatea sa de percepție, intuiție, introspecție, prin capacitatea sa supranormală de cunoaştere, de intuire a profunzimilor realului, să plonjeze în străfundurile subconştientului colectiv al poporului său, realizând o re-pritocire a acestui fond ancestral, o prelucrare, o re-sublimare a lui. Iar prin turnarea acestui fond subconştient ancestral în opere desăvârşite, perfecte din punct de vedere artistic, este adusă la suprafață, la lumină, în planul conştient, al percepției şi circulației valorilor culturale, artistice, întreaga zestre de simțire şi gândire, de trăire experiențială a neamului

respectiv. Deci acesta este geniul. El are două atribute fundamentale, fără de care nu este geniu :

1) este capabil să creeze opere artistice, echilibrate, perfecte , strălucite, din punct de vedere formal, atingând culmi ale şlefuirii, ale perfecţiunii nemaiîntâlnite, şi

2) este capabil să re-pritocească întregul fond spiritul al neamului, al poporului său, întregul subconştient colectiv al poporului său, pe care-l toarnă în opere de mare valoare, geniale.

Prin acestea el îşi îndeplineşte funcţia sa esenţială de a eterniza spiritul neamului său, şi de a regenera, de a re-potenţa creator întreaga energie spirituala a poporului care l-a dat, întregul lui fond cultural. El, geniul, asemenea lui Dostoievski, a lui Tolstoi, a lui Shakespeare, poate să se scufunde în subconştientul colectiv al speciei umane, să prelucreze acest fond spiritual al omeniri şi mâlurile abisale ale spiritului omenesc, să le aducă la suprafaţă şi să le toarne în forme artistice emoţionante, în arta cea mai înaltă. Ei bine, lucrul acesta îl face Eminescu în cultura şi în spiritualitatea românească şi universală.

Căci Eminescu este cel mai mare geniu, cea mai mare minte pe care a ivit-o acest neam, acest pământ daco-românesc, de la Deceneu încoace (afirmaţia îi aparţine lui Ovidiu Drimba şi o socotim adevărată !). Şi el, ca geniu al acestui neam, posedă în cel mai înalt grad acele atribute ale Geniului pe care le-am pomenit mai sus. Poeziile lui ne uimesc şi astăzi prin desăvârşirea lor estetică, prim perfecţiunea lor formală, prin profunzimea şi densitatea conţinutului. Mai toate sunt bijuterii de arhitectonică a limbajului, sunt capodopere strălucitoare ale limbii române. Dar în acelaşi timp - aşa cum bine insistă şi subliniază acest lucru în capitolul "Mihai Eminescu. Poet naţional", din "Istoria literaturii române de la origini până în prezent", G Călinescu - nici un alt scriitor român nu plonjează ca Eminescu în adâncimile

subconştientului colectiv al poporului român, în mitologia daco - tracilor, el înviind, re-creând, re-potențând aceea mitologie.

Nici un alt scriitor român nu a avut ca Eminescu obsesia şi vocația visului istoric, atemporal, vocația miturilor Daciei, setea de mitologie, şi nici un alt scriitor român nu a încercat ca Eminescu să reînvie mitologia traco-dacă. Dacă ar fi trăit, poetul ne-ar fi dat o serie de epopei mitologice, o frescă imensă a mitologiei şi istoriei strămoşilor noştri. Şi aşa, ce ne-a lăsat este enorm, deşi poetul n-a avut timpul necesar să definitiveze, să articuleze şi să mai cizeleze creațiile sale, aşa cum avea obiceiul, aşa cum a făcut cu mai toate poeziile sale. Nici un alt spirit românesc, nici un alt creator nu a scos din abisul spiritualității româneşti şi nu a adus la suprafață, turnându-le în frumuseți de neimaginat, de necrezut, valori spirituale, ca Luceafărul poeziei româneşti. Nu avem în cultura română un studiu minuțios al acestei părți a operei eminesciene, cea care încearcă să reînvie mitologia dacă (şi este necesar să se facă acest studiu), dar ea, aceasta parte, este vastă, polifonică, vuind parcă din toate elementele, încheieturile, abisurile sale, impresionantă, plină de văi şi de prăpăstii, trosnind de ger şi de zăpezi, ori de miresmele tari ale codrilor dacici.

"În primul rând descoperim la el - observă G. Călinescu în capitolul dedicat lui Eminescu din" Istoria" sa - intenția de a trata pe urmele lui Asachi şi Bolintineanu, în mari poeme epice ori dramatice, mitologia autohtonă. Cititorul obişnuit ştie doar de" Rugăciune unui dac", câte o dată de poemul faustian "Mureşan" în care patriotul ardelean este înfățişat ca un filozof schopenhaurian" … Iar în altă parte acelaşi Călinescu subliniază că : "sunt alte planuri mitologice mai despletite", Geania ar fi trebuit să trateze "creațiunea pământului după o mitologie proprie română" în 20 de cânturi şi rapsodul ar fi fost" orbul poet Rom", deci un nou Homer. Cosmogonia s-ar fi întemeiat pe un

număr de mume (muma vântului, muma munţilor, muma mării, muma iernii, muma florilor), nişte personificări de idei eterne, după toate aparenţele amintind ghiotheanele Muter, basmul de imaginaţie asachiană tratând despre un mag călător în stele conţinând ideile filosofice din "Mureşan". Fantazia este mai involtă. Bătrânul împărat îşi trimite feciorul să citească, la un sihastru de pe Muntele Pion, "Cartea Lumii". Un seraf face magului o teorie absconsă asupra originii îngereşti a sufletelor, care îşi au originea în câte o stea, teorie curat platonică cu un misticism gotic în stilul lui Jacob Bohme, care şi el recunoaşte în om o parte "siderică". Sunt după seraf şi oameni fără îngeri de pază, fără stea, a căror naştere este o greşeală în planul eternităţii. Dumnezeu le e Tatăl, ei sunt geniile melancolice :

Deşi rar şi puţini-s, lumea nu va să-i vază,
Viaţa lor e luptă, când mor se duc neplânşi.

Doctrina romantică a geniului, iată singurul element nou introdus de poet." L-am corectat mai înainte pe domnul Călinescu, atunci când am spus că în opera sa Eminescu tratează Doctrina în general a geniului (nu după model romantic), cum n-a făcut-o nimeni până la el, nici în literatura română, nici în cea universală. Dând acest citat lung din capitolul "Eminescu. Poet naţional" am vrut să scoatem în evidenţă nu numai marea capacitate a geniului românesc de a reînvia miturile şi adâncimile abisale ale spiritualităţii româneşti, dar şi modernitatea şi clarviziunea cu care o face. Eminescu nu este numai un gânditor, un vizionar politic, ci şi un mag care re-înviază fiinţa naţională din străfundurile ei. Altfel spus, Eminescu (orice geniu în general) deşi pe pământ a fost un muritor chinuit, trăind într-o ţară de nerozi şi de găgăuţi, de mediocrităţi şi de jigodii, ca fiinţă încărcată cu o funcţie sacră, cosmică de către Dumnezeu, el a fost o Forţă cu o capacitate, cu o Putere extraordinară de cunoaştere şi de creaţie. Geniul are această putere. După Dumnezeu, după Fiul

Lui, sau altă forță cosmică pe care n-o cunoaştem noi, El, Geniul, este singura ființă care are capacitatea de a plonja în adâncul subconştientului colectiv al unui neam, al umanității, de a percepe, de a absorbi aceste conținuturi profunde, vechi, de a le vehicula, de a le pune în mişcare într-un alt sistem de relații unele cu altele, de a le pritoci şi re-pritoci, într-un sens superior, şi de a le scoate la suprafață, de a le da viață în forme artistice superioare, uimitor de frumoase, de perfecte şi de rezistente.

Opera unui geniu nu este altceva decât o re-naştere din temelii a spiritualității unui neam, a ființei lui istorice, a ființei lui eterne. Un popor care nu are genii este un popor sărac, care îmbătrâneşte, care se usucă, secătuieşte, moare. Este cam ceea ce s-a întâmplat cu grecii după veacul de aur al lui Pericle, după acea epocă extraordinară, de re-naştere şi creație, a antichității greceşti când Grecia antică a dat culturii umanității pentru mii de ani genii în mai toate domeniile : literatură, filozofie, dramaturgie în special, ştiințe !

6

Practic cultura europeană a acestor ultime două milenii se înalță pe temelia spiritului grec, a cuceririlor extraordinare făcute de acest spirit într-o perioadă scurtă de timp, pe temelia culturii greceşti. Da, dar după aceasta Grecia n-a mai dat mari genii şi iată ce a ajuns acum, ea care ar fi putut să fie astăzi o Mare Putere mondială, din toate punctele de vedere, economic, cultural, educațional, militar. Aşadar, iată care este rostul, funcția unui geniu în istorie : de a re-împrospăta cultura unui popor, de a o dezvolta, de a determina şi întreține procesul de creştere şi evoluție al unei culturi, de a provoca şi de a realiza o re-naştere a neamului său pe toate planurile şi pe o mare durată temporală. Şi cât de strălucit, de profund, de fundamental şi de total a făcut

lucrul acesta Mihai Eminescu : sevele neamului său reîmprospătate, re-generate au permis acel avânt al României care peste numai câteva decenii avea să ducă la realizarea Marii Uniri, a marii Unități a tuturor românilor de la 1918.

Aşa s-au întâmplat lucrurile şi cu cele două genii date de poporul rus, Tolstoi şi Dostoievski. După moartea lor, în secolul XX, ruşii au avut o evoluție extraordinară, reuşind să devină Mare Putere mondială. Deci, aşa cum vedem, rolul geniului în viața unui popor este extraordinar. El are capacitatea de a re-crea un neam, o cultură veche, o tradiție milenară, un sistem național, un popor, şi de a le relansa sau de a le catapulta pe orbita istorică, pe un nivel superior. Popoarele care nu sunt capabile să dea genii sunt condamnate la moarte într-un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat. Iar faptul că există genii malefice (cum au fost Hitler, Stalin, Mao Tzedun şi alții) şi benefice (Eminescu, Goethe, Cervantes, Shachespeare etc) este un lucru care trebuie să ne facă de două ori mai mult a ne apleca asupra acestui fenomen uman care este geniul. Un fenomen studiat extrem de puțin, mai ales din punct de vedere psihologic, sociologic, antropologic şi care are o importanță extraordinară pentru umanitate.

Din păcate poporul român, societatea românească, pătura ei de sus, criminală, şi-au bătut joc cu un cinism şi o ticăloşie inimaginabile de aceşti oameni care au făcut enorm de mult pentru poporul român. Numărul acestor genii, al marilor valori româneşti distruse din invidie, din egoism, din patologie, din neînțelegere este enorm.

Din punctul acesta de vedere suntem cel mai criminal popor din lume ! Este şi cazul lui Eminescu. Egoplasmul, Axiofagia, adică invidia şi asasinarea valorilor, şi Politicianismul sunt patologiile fundamentale ale poporului uman, care ne-au marcat şi ne-au nenorocit în istorie !

7

DEFINIREA NOȚIUNII DE INTERPRETARE A UNEI OPERE DE ARTĂ. Ce înseamnă a interpreta o operă de artă, o lucrare literară, sau a re-interpreta, în cazul nostru, poemul "Luceafărul" ?

Înainte de a purcede mai departe trebuie să lămurim cât se poate de bine acest lucru, ce înseamnă, ce este aceea o interpretare a unei opere literare. În cazul nostru când putem vorbi despre o interpretare a poemului Luceafărul ? Câte interpretări avem până acum în istoria literaturii române ale "Luceafărului" ?

Aşa cum o să observăm problema aceasta nu este deloc simplă. Spuneam noi mai sus că o operă literară cu cât este mai valoroasă, mai profundă cu atât ea conține mai multe "înțelesuri", profunzimi, are o bogăție de idei mai mare, cititorul va descoperi cu fiecare lectură noi "mesaje", înțelesuri, ascunse până atunci în substratul operei, în corpusul ei de conținuturi ideatice, estetice, poetice şi afective. Nu acelaşi lucru se întâmplă cu operele literare sărace, cu operele artistice mediocre, lipsite de valoare. Chiar dacă la prima lectură o asemenea operă ți se pare interesantă, "te seduce", la o a doua lectură descoperi uimit cât de fadă este, cât de săracă este în idei, că de fapt nu-ți mai spune nimic opera respectivă. Au existat opere literare care în timpul vieții scriitorului au fost în vogă, au avut o perioadă a lor când au părut a avea ceva de spus, ca după un timp să ne dăm seama ce sărace sunt, ce fade, că de fapt operele respective sunt mediocre, lipsite de valoare. De cele mai multe ori aceste opere literare mor de la sine, sunt marginalizate. Acelaşi lucru îl trăiesc şi unii scriitori. Există şi situații inverse, şi acestea n-au fost puține, când scriitori şi opere literare nu sunt apreciate în timpul vieții autorilor la adevărata lor valoare ca apoi, cu trecerea timpului,

de obicei după moartea scriitorului, criticii literari, criticii de artă să descopere că operele literare respective abia de acum încolo "vor începe să urce pe firmamentul literaturii."

Nu intrăm în explicarea acestui fenomen, există destule explicații, se cunosc atâtea cazuri şi în istoria artei, în general, şi în istoria literaturii române.

Este limpede pentru noi că operele literare mediocre, lipsite de valoare, şi care de cele mai multe ori "nu spun nimic" nu se pretează la a doua interpretare. Autorul nu a avut ce spune, vorba lui Eminescu, " E uşor a scrie versuri / când nimic nu ai a spune." Există şi opere literare care au o oarecare valoare, sau care sunt chiar valoroase, şi care conțin ca motiv literar, ca idee centrală a operei, o singură idee, aceea fiind cât se poate de transparentă. Au un singur înțeles, ideea pe care o exprimă. Mesajul lor este foarte limpede, transparent, este univoc.

Există un singur mesaj, clar, şi altul nu mai există. Aceste opere fiind bine scrise, din punctul de vedere al limbajului artistic, fiind create de scriitori cu talent, ele vor rămâne în istoria literară ca opere de artă viabile. Să ne gândim la pastelurile lui Alecsandri. Sau la atâtea poezii ale lui Eminescu, la romanul "Răscoala", al lui Rebreanu, etc. De obicei aceste opere, structura lor ideatică este organizată pe un singur nivel semantic. Ele au deci un singur nivel semantic. A supune acest tip de opere, cu un nivel semantic, unui proces de interpretare, înseamnă a pătrunde în structura profundă a corpusului operei, a găsi noi elemente, a le pune în evidență ideile acestor elemente, astfel încât opera literară, să mai producă un al doilea înțeles, un al doilea mesaj. Să-i mai apară un al doilea nivel semantic.

Adică să ne spună altceva decât ne-a spus până atunci. Dacă este posibil acest lucru, dacă opera literară, mai are ceva de spus. Dacă nu, nu este posibil. Au existat şi vor mai exista asemenea situații în istoria literaturii române, sau în istoria literaturii

universale. Pentru aceasta însă opera literară este absolut necesar să "aibă în subsolul ei", în conținutul ei elemente absconse, (o bogăție de sensuri, de elemente) care să ni se reveleze la o a doua sau a treia lectură. De obicei criticul literar autentic, sau istoricul literar cu experiență își dă seama de adevărata valoare a operei de la prima lectură. Şi totuşi au fost nu puține cazurile în care critici literari, scriitori, oameni de cultură cu gust, având gândirea subțire s-au înşelat, şi fie că au înălțat o operă literară mediocră pe un piedestal nemeritat, adică au supraevaluat-o, fie că, aflându-se în fața unei opere literare profunde, mari, n-au realizat, n-au descoperit că se află în fața unei opere de mare valoare, minimalizând-o, "ajutând-o" să treacă neobservată. Făcând prin aceasta un mare deserviciu şi scriitorului, şi operei, şi literaturii respective. De obicei acestea sunt cazuri rare.

Unele sunt însă erori atât de mari încât au devenit celebre. Astfel se cunoaşte reacția lui Gid în fața operei lui Marcel Proust. În arta plastică opera pictorului Van Gogh în timpul vieții lui n-a fost apreciată câtuşi de puțin la adevărata valoare, artistul murind sărac şi bolnav, ca peste numai câteva decenii posteritatea să afirme că se află în fața unuia dintre cei mai mari pictori.

Există opere literare, opere artistice, care de la început sunt receptate atât de critica literară cât şi de cititori ca fiind valoroase. Sunt opere literare profunde, bogate în idei, conținând şi purtând prin timp un conținut, un mesaj bogat. Unele din aceste opere, în măsura în care sunt opere deschise şi conțin mai multe motive literare şi filozofice, organizate pe nivele semantice, pot în funcție de existența unui conținut incifrat, să se preteze pe parcursul timpului unor noi interpretări.

Iliada şi Odiseea sunt mari opere literare, capodopere ale istoriei literaturii universale. Ele redau, prima, geneza, explicată printr-o legendă, a războiului troian , desfăşurarea războiului

prin care Troia a fost cucerită de greci, iar cea de-a doua, întoarcerea legendarului erou, Ulise, acasă, unde îl aştepta soția sa Penelopa. Chiar dacă este o capodoperă a literaturii universale, Iliada, este o operă care nu va putea fi interpretată sau re-interpretată. Ea va reda, tot timpul, desfăşurarea acestui război, secvențele acestui război, modul cum s-au înfruntat personajele, actorii care au participat la lupte pe acest teatru de război. Căci Cetatea şi locurile din jurul ei, țărmul mării la care sunt ancorate corăbiile grecilor seamănă cu scena unui teatru, privită de sus, pe care se joacă tragedia cuceririi cetății Troia. În afara de faptul că epopeea, căci o epopee este Iliada, redă desfăşurarea acestui război, despre această operă literară nu se mai poate afirma altceva. Este o operă transparentă, nu este polisemantică. Ci unisemantică.

Odiseea, care poate fi privită ca fiind "primul roman al re-întoarcerii acasă", ca fiind un roman al "re-întoacerii eterne", mai poate fi interpretată. Adică în această operă "mai putem vedea şi altceva" (motivul literar al re-facerii cuplului, al re-găsirii tinereții, al "asediului femeii", ca centru al refacerii comunității tribale) decât am crezut că ne-a spus autorul până acum. Odiseea este uşor polisemantică, de aceea interpretată de o minte profundă ea ne-ar putea revela şi un alt sens, alte sensuri. Ne poate spune mai multe lucruri decât am ştiut noi să vedem la prima lectură.

Există o categorie de lucrări literare, aflate pe un nivel axiologic mai înalt, ne referim la marile capodopere ale literaturilor naționale şi ale literaturii universale, cum ar fi Faust, a lui Goethe, "Don Quijote", a lui Cervantes, "Doctor Faustus", a lui Thomas Mann, "Hamlet", a lui Shachespeare, etc, capodopere cu un conținut polisemantic mai accentuat, însuşire care le face să fie apte de a fi interpretate, sau re-interpretate.

Aici trebuie să spunem că lucrurile sunt mai complexe. O asemenea capodoperă, cu un conținut polisemantic ridicat traversează pe parcursul istoriei diferite contexte culturale, epoci. Ea întâlneşte în drumul ei critici, istorici literari, oameni de cultură, cititori, care sunt mari minți, capabile să "vadă", să descopere în universul interior al operei elemente şi semnificații, pe care alții nu le-au mai văzut. Acestea sunt numai două condiții care pot duce la apariția unei noi interpretări a operei respective. O operă literară interpretată este ca o corolă care se deschide, care se îmbogățeşte pe sine îmbogățind cultura din care face parte. De cele mai multe ori operele literare, capodoperele care au avut în centrul lor miturile s-au pretat unor descoperiri şi redescoperiri succesive de-a lungul istoriei culturii. Aceste re-descoperiri, trebuie precizat, nu pot fie nenumărate. Şi că ele într-un final pot duce la secătuirea operei.

Aşa cum spuneam mai sus, "Luceafărul", poemul lui Mihai Eminescu, este una dintre cele mai mari capodopere ale Istoriei culturii umane, stând alături de oricare dintre acestea. Şi este poate de departe capodopera cea mai frumoasă, strălucitoare din punctul de vedere al perfecțiunii textului, al superiorității estetice şi a conținutului, din literatura universală. Cea mai ciudată, cea mai stranie, cea mai misterioasă, cea mai incifrată. Atât de incifrată că şi după mai bine de un secol de la apariția ei cunoaşte o singură interpretare, şi aceea dată de autorul ei, de poetul Mihai Eminescu.

In anul 1996, apare la Editura Didactică şi pedagogică, din Bucureşti, lucrarea " Luceafărul", a lui Gheorghe Doca, un studiu dedicat în întregime poemului Luceafărul. Această carte ar fi trebuit să fie acea Monografie a poemului "Luceafărul", atât de necesară în istoria literaturii române. Din păcate cartea este "minoră", pretențioasă, stufoasă şi confuză, şi apariția ei în literatura română nu ştim dacă a însemnat un câştig minim. In

această lucrare Gheorghe Doca are pretenția, naiv, că aduce o interpretare nouă a "Luceafărului", dar din păcate până la sfârşitul lucrării nici nu se înțelege care este acea interpretare, şi ce este aceea o interpretare a operei "Luceafărul".

Ajunşi aici trebuie să ne fie clar ce înțelegem prin noțiunea de interpretare a unei opere literare, iar în cazul nostru ce înțelegem prin noțiunea de "interpretare a Luceafărului", lui Eminescu.

Lucrarea aceasta, de față, a fost scrisă cu câțiva ani înaintea sfârşitului secolului XX, iar acum, în momentul definitivării textului pentru tipar, ne găsim în vara anului 2002. Această temă a studiului Luceafărului ne preocupă de foarte mulți ani. Aşa cum am mărturisit am fost mereu intrigați de acel "mare adevăr" care zace îngropat în profunzimile acestui poem misterios. Interpretarea adusă de creatorul poemului, cum că în poemul " Luceafărul" este vorba despre destinul nefericit al geniului în această lume, în timp, căci geniul nu poate fi fericit, şi nu poate nici să-i fericească pe alții, este doar o primă poartă, o primă fantă deschisă în lumea interioară, grea şi întunecată de sensuri a acestei mari capodopere a culturii umanității.

Aplecați stând noi asupra acestui poem, meditând asupra ideilor şi a profunzimilor sale, am fost preocupați de iluminarea adâncului acestei opere. De interpretarea lui. Dacă este adevărat că despre Luceafărul s-au scris foarte multe lucrări, peste 1200 după o apreciere aproximativă a noastră, tot atât de adevărat este că până acum nu avem acea interpretare care să ne mulțumească. Noi înşine am utilizat noțiunea de interpretare a poemului într-un sens îngust. La un moment dat am socotit părerea lui Titu Maiorescu, aceea în care el spune că în Luceafărul este vorba despre el, Demiurgul, Mihai Eminescu, Luceafărul, Veronica Micle, Cătălina şi Cătălin, Caragiale şi despre ceea ce s-a întâmplat în timpul vieții între aceşti oameni. Vezi, Doamne, în mintea lui Titu Maiorescu, omul care l-a apreciat şi l-a ajutat în

viaţă pe Eminescu, dar şi asasinul moral al lui Mihai Eminescu, (natură psihică schizoidă, dedublată, schizofrenică, ne referim la dl Maiorescu) alături de cei care i-au înscenat nebunia lui, pentru a-l scoate din viaţa publică, din presă. Au reuşit în final să-l scoată foarte repede din viaţă, din păcate. Poetul naţional al românilor a fost aşadar asasinat, moral şi fizic, aşa cum avea să se întâmple mai târziu cu Nicolae Labiş şi Mari Preda, toţi mari scriitori români.

Desigur că această "părere" despre Luceafărul, şi despre ce a vrut să spună poetul în acest poem, a d-lui Titu Maiorescu, mai târziu ne-am dat noi seama că în nici un caz nu poate fi numită o interpretare a Luceafărului. Ba mai mult, noi afirmăm că de fapt, părerea aceasta nu are nici o legătură cu extraordinarul poem al lui Eminescu. Are doar legătură cu Titu Maiorescu, în nici un caz cu Eminescu

La fel am fost tentaţi să socotim afirmaţia d-lui Nicolae Manolescu despre Luceafărul, precum că în acest poem personajele sunt de fapt vocile, (măştile) poetului, ca fiind a treia interpretare a poemului. Ne-am dat seama însă că ar fi o eroare să afirmăm că această părere a criticului Nicolae Manolescu despre personajele poemului Luceafărul este o nouă interpretarea poemului. A treia, după cea a lui Titu Maiorescu, care era în viziunea noastră iniţială a doua interpretare, venită imediat după ce a autorului Luceafărului.

Într-adevăr în volumul " Teme", apărut la Cartea Românească, Bucureşti, 1971, în studiul " Vocile lirice ale Luceafărului" dl Nicolae Manolescu scrie : "Dacă examinăm acum mai îndeaproape, vorbirea presupuselor personaje (de ce presupuselor ? Spune şi dl profesor Manolescu frivolităţi, ca G. Călinescu. Personajele poemului sunt cât se poate de reale, de vii. Ba mai mult, sunt printre cele mai importante, mai vii, din literatura română, şi cea universală. N. n) ale poveştii,

descoperim că ea este vorbirea însuşi, (vorbirea însuşi ? Ce să însemne aceasta ! n. n.) în diferite registre lirice. Ceea ce a părut doar o coincidență izolată este, în fond, secretul cel mai tulburător al Luceafărului, sinteza de moduri poetice eminesciene."

Multora această părere a d-lui Nicolae Manolescu li s-a părut profundă, dar nu este decât o afirmație cât se poate de firească. Ideea că autorul unui roman, unei povestiri, creatorul, în general, se proiectează, se "pune", se obiectivează pe sine în creația sa, în personajele create de el în primul rând, este o observație banală, iar faptul este normal. Creatorul, vrând nevrând, "se pune, se toarnă" în personajele sale. Deci ce spune dl Manolescu despre personajele Luceafărului este un lucru normal şi este valabil pentru orice operă, pentru orice creator. De aceea nu putem socoti în nici un caz această afirmație a criticului Nicolae Manolescu, care este valabilă pentru toate creațiile literare, ca fiind o nouă interpretare a Luceafărului. În altă ordine de idei ea se referă doar la personaje, este o părere despre personajele poemului, şi în nici un caz nu ne revelează noi sensuri, profunde, care să schimbe, să îmbogățească viziunea noastră despre poem, situație în care am putea vorbi despre o interpretare nouă a poemului.

Nici părerea lui Constantin Noica, sau ceea ce spune el despre acest poem nu ne satisface, ba chiar ne dezamăgeşte, astfel că nici în cazul filozofului de la Păltiniş, deşi îl iubim mult şi îi suntem datori, nu putem vorbi despre o nouă interpretare a Luceafărului în istoria literaturii române. Îl citățm pe Gheorghe Doca din cartea lui, "Luceafărul", " Înțelesul acestei concluzii rezultă mai bine plasând-o în contextul interpretării de ansamblu date de C. Noica Luceafărului. În esență pentru C. Noica, în poemul eminescian avem de a face cu o încercare a "generalului"" sau a unei "naturi generale" de "a deveni realitate", dându-şi în acest

scop ”toate determinațiile care îi sunt cu putință”; deşi este întâmpinată de “natura individuală”, cu “determinațiile” ei, cu chemarea şi “dăruirea de sine”, încercarea “generalului “ de a se întrupa nu reuşeşte ; în consecință “tot poemul descrie nefericirea generalului de a nu putea prinde viață aievea”. Vorbeşte şi C. Noica în dodii uneori ca G. Călinescu. Păi în orice operă de artă, în orice creație întâlnim “nefericirea generalului de nu putea prinde viață aievea.” Afirmația aceasta este o găselniță de limbaj filozofic, prea generală, care se aplică oricărei creații. Şi apoi, prea îl copiază pe Eminescu. Autorul Luceafărului spune că în Poem este vorba despre drama geniului de a nu putea fi fericit, nici de a ferici pe alții, Noica înlocuieşte geniul cu generalul, rezultatul acestei înlocuiri fiind nefericit. Referitor la părerea lui Noica, cea cu generalul, despre Luceafărul, este şi ea tot o părere, şi din păcate una facilă. Noica nu face altceva decât să preia vechea lui idee, aceea cu tensiunea dintre general şi concret, şi aceasta superficială, şi să o aplice poemului. Din lene filozofică. Nici în acest caz nu putem vorbi despre o nouă interpretare a marelui poem al lui Eminescu. Sincer, ne pare rău că Noica ne dezamăgeşte şi că nu s-a aplecat cu mai mult suflet, cu mai multă profunzime, cu patimă, am fi dorit, asupra acestui extraordinar poem al literaturii române şi universale.

Am putea să spunem că “Luceafărul” este “opera esențială, opera centrală” a literaturii române, de când se face creație literară pe acest pământ. Acest poem, Luceafărul şi Miorița alcătuiesc “nucleul lirico-filozofic”, motivul epico-filozofic central al întregii spiritualități române. Şi tocmai în fața acestui poem să nu te încordezi din toate “punctele de vedere”, din toate puterile simțirii şi gândirii tale ? Vii cu găselnița aceasta facilă, cu “generalul”, expresie pe care dl-Noica a folosit-o şi cu alte prilejuri în opera lui.

Vedem aşadar că aceste păreri ale celor trei oameni de cultură, ne referim la d-nii Titu Maiorescu, Nicolae Manolescu şi C. Noica, cu prilejul acesta am trecut în revistă mai multe puncte de vedere despre Luceafărul, (altele mei interesante, demne de luat în seamă nu există) nu pot fi socotite în nici un caz noi interpretări (de altfel nimeni nu le-a mai socotit aşa, şi apoi n-au avut nici un ecou în critica literară) ci doar puncte de vedere. Este adevărat, puncte de vedere binevenite, interesante ! Punctele de vedere sunt cu totul altceva.

Zice Gheorghe Doca în cartea sa, "Lungul şir al interpretărilor şi comentariilor pe marginea poemului ar putea fi asemuit procesului de şlefuire a unui diamant : strălucirea-i creşte o dată cu numărul şi varietatea fațetelor. Se ştie că întâia fațetă a exegezei Luceafărului a fost tăiată de însuşi autorul lui. Pe fila 56 a manuscrisului 2275, care cuprinde versiunea B a poemului, se află următoarea însemnare referitoare la izvorul poemului şi la " înțelesul alegoric" dat " poveştii" lui Kunich : " În descrierea unui voiaj în țările române, germanul K. povesteşte legenda Luceafărului. Aceasta e povestea. Iar înțelesul alegoric ce i-am dat-o, este că dacă geniul nu cunoaşte nici moarte şi numele lui scapă de noaptea uitării, pe de altă parte aici pe pământ nu este capabil a ferici pe cineva, nici capabil de a fi fericit. El n-are moarte, dar n-are nici noroc. Mi s-a părut că soarta Luceafărului din poveste seamănă mult cu soarta geniului pe pământ şi i-am dat acest înțeles alegoric. "

Aceasta este deci cuvânt cu cuvânt interpretarea poemului "Luceafărul" făcută de însuşi autorul lui. Foarte interesantă şi curioasă în acelaşi timp interpretarea lui Eminescu, însăşi această interpretare rămânând nedescifrată, şi nestudiată în cele mai adânci semnificații ale ei până acum ! Mărturisim că avem un respect sacru față de Eminescu : de ce pune el în centru poemului Luceafărul, care este opera centrală, "miezul",

"sufletul" , "sinele" întregii literaturi române, această inimă aflată în centru universului de opere al literaturii române, al cosmosului de creații literare care s-au tot ivit pe pământul poporului daco-român de trei mii de ani încoace, GENIUL ? Este limpede că "miezul fierbinte", magmatic, polisemantic al literaturii române este acest poem Luceafărul. Iar în centrul acestui poem, care văzut de aproape şi prin filtrele analizei este un univers, se află geniul, această sămânță aflată în centrul spiritualității acestui neam, veche de mii de ani.

Vedeți unde ajungem dacă începem să-l descifrăm pe Eminescu în profunzimile lui ? Deci, începem noi să păşim cu gândul, Geniul este esența, sămânța, ce este mai profund şi valoros în ființa acestui neam, în întregul lui univers spiritual. (şi noi, românii suntem poporul axiofag care ne distrugem valorile, geniile, adică însăşi esența noastră !) Esența geniului, funcția lui este creativitatea, adică deschiderea şi setea de aspirație către un nivel superior. Faptul că Geniul este esența psihologiei acestui neam, a ființei naționale româneşti, vorbeşte la modul cel mai profund despre noi. Geniul este marcat în demersul lui, în periplul lui de SETEA DE ETERNITATE ŞI ABSOLUT, (care se atinge prin creație !) de setea de creație.

Aceasta este şi esența spiritualității noastre. De aceea spunem noi în interpretarea pe care o aducem în cultura română referitoare la poemul "Luceafărul", că Luceafărul, personajul, este frate cu tânărul Cioban din Miorița, cu Fiul de Împărat din basmul "Tinerețe fără de bătrânețe şi viață fără de moarte", pe care-l interpretăm mai jos, în acest studiu. Vedeți ce trimitere adâncă realizează Eminescu, deşi el se referă la personajul poemului ! Şi dl Nicolae Manolescu se referă la personajele Luceafărului, dar ce unilaterală, particulară este observația d-lui, în primul rând că nu ne spune decât puține lucruri şi-n al

doilea rând că este o observaţie normală, valabilă pentru toate operele. Valabilă în tot locul şi timpul.

Tocmai pentru adâncimea ei, şi "zarişţea de lumină şi înţeles" pe care o deschide acolo, în adâncimea universului poemului, afirmaţia lui Eminescu, precum că în acest poem este vorba despre geniu, şi despre tragedia lui, aceea de a nu fi fericit, este o INTERPRETARE a Luceafărului.

"Lungul şir al interpretărilor şi comentariilor pe marginea poemului ar putea fi asemuit procesului de şlefuire a unui diamant : strălucirea-i creşte o dată cu numărul şi varietatea faţetelor. Se ştie că întâia faţetă a exegezei a fost tăiată de însuşi autorul ei, spune dl. Gheorghe Doca în cartea lui, "Luceafărul", (singura carte, până acum, dedicată, în întregime poemului Luceafărul, socotim acest început ca fiind binevenit. În acelaşi timp trebuie să ne fie clar, literatura română are o nevoie profundă şi imperioasă de o monografie a poemului)

"Lungul şir al interpretărilor şi comentariilor pe marginea poemului…" zice. dl Doca. Suntem de acord că referirile, observaţiile, studiile profunde, punctele de vedere, descrierile, caracterizările bine documentate care s-au făcut de-a lungul timpului au îmbogăţit, au sporit, au şlefuit şi mai mult inestimabilul diamant care este acest poem… Dar care interpretări ?

Noi am arătat că afirmaţia d-lui Titu Maiorescu despre poem, este nici mai mult nici mai puţin decât părerea lui, egoistă, trădând setea lui de glorie, a unui om care a făcut, totuşi, mult pentru cultura română. În mintea lui bolnavă de putere asasinul moral al lui Eminescu, l-am numit pe dl Titu Maiorescu, se vedea Demiurgul, cu mult mai presus decât Eminescu, deci. De aceea afirmaţia lui nu este în nici un caz o interpretare a poemului. Este doar o părere, care nu are nici o legătură, dar absolut nici una cu

Luceafărul şi cu Eminescu. Ci numai cu el, cu persoana lui, a d-lui Maiorescu.

Afirmația d-lui Nicolae Manolescu despre personajele poemului este doar o caracterizare, şi aceasta incompletă, a personajelor poemului. Un comentariu pe marginea legăturii, a relației dintre personaje şi creatorul lor. Este lipsită de profunzime, este o observație normală, aşa cum am spus, şi nu produce în corpusul de idei, în nivelele profunde ale lui "luminişuri, deschideri semantice". Aşa cum produce afirmația lui Eminescu.

Ce vedem, că despre acest poem de-a lungul timpului au fost emise păreri, afirmații, observații, comentarii, caracterizări ale personajelor etc, dar acestea s-au referit fie la personaje (cazul d-lui Manolescu şi al d-lui Noica), fie la anumite elemente, sau segmente ale poemului, ale sistemului poemului. Aceste referiri parțiale neproducând iluminări, noi sensuri, noi dezvăluiri semantice în universul operei ele nu sunt interpretări. Da, îmbogățesc poemul, dar nu ne dau un alt înțeles, o altă viziune asupra conținutului poemului lui Eminescu. Este exact ce produce o interpretare adevărată. O interpretare a poemului (şi a oricărei opere literare) nu rămâne la stadiul de observație care se referă la un element sau la mai multe elemente ale poemului.

Este un demers de cogniție care produce o deschidere epistemologică, de idei, atât de mare şi de profundă în corpusul poemului încât acesta ne dezvăluie un nou înțeles, ne produce o nouă viziune asupra lumii interioare a poemului, ne apare într-o altă lumină, ca purtând un mesaj, un conținut şi mai bogat.

Iată de ce până acum, la un veac şi mai bine de la creația poemului, nu putem vorbi despre apariția unei a doua interpretări a poemului. Ea ne este revelată de această carte. Ea ne este revelată de fapt de Dumnezeu.

8

Aşa cum sunt oameni ale căror calităţi perceptive, intuitive ieşite din comun îi fac să descopere izvoarele, (fântânarii sau solomonarii, cum erau denumiţi în evul mediu, şi care au calităţi radiestezice), iar alţii pot să profeţească, să vadă, să perceapă lucruri care se întâmplă în viitor, la fel şi Geniul (sămânţa spiritualităţii româneşti, punctul fierbinte din centrul cosmosului cultural românesc) are această calitate fundamentală de a plonja până-n adâncurile cele mai insondabile ale spiritualităţii unui popor, până-n adâncimile cele mai ascunse, uitate, străvechi, dense, bogate, pline de mister ale subconştientului colectiv al unui neam, ori al spiţei omeneşti. Eminescu, unul dintre marile genii ale umanităţii a avut din plin această calitate, capacitate extraordinară de pătrundere (el a fost asemenea Luceafărului, care a plonjat din lumea suprauranică în lumea muritoare a omului), de adâncire, de intrare întru, în tenebrele uitate, cele mai adânci ale subconştientului colectiv al porului român şi al spiţei omeneşti. Din adâncimile "arheologiei memoriei poporului român", unde a pătruns, când a revenit la suprafaţă a adus în forme noi nu numai mituri, ci şi substructuri perisabile care au aparţinut acestora, adică idei, stări sufleteşti, bucăţi de mitos, sentimente, spaime, emoţii, atmosfera perioadelor mitice, vechi ale neamului românesc. În "Sara pe deal", ne uimeşte simplitatea cu care a fost redată "acea pace sacră, dulce şi veche, profund românească", acea pace a spiritului românesc, a satului românesc, esenţializat şi sedimentat odată cu trecerea vremurilor.

Ei bine, acea atmosferă nu aparţine în nici un caz secolului XX sau XIX, ea vine dintr-un alt veac, din vechime, ne dăm foarte bine seama de lucrul acesta. Pacea aceea atât de sfântă vine din vechimea dulce a acestui neam, şi ea este plină de "suflet românesc". Geniul aduce din periplul, din excursul său în

adâncurile spiritului neamului românesc nu numai structuri mito-ideatice, cum spuneam, ci şi "conţinuturi afective", stări psihosociale, ori mai mult, acea stare de comunicare a sufletului cu cosmosul, (redată atât de bine de mitul şi de balada Miorița) acea stare de prelungire a sufletului în cosmos şi osmoza dintre ele. Este ceea ce avem (sfântă şi clară) în "Sara pe deal", care din punct de vedere al elementului epic şi ideatic este de o sărăcie lucie. Şi totuşi, ca printr-un miracol, structurile lirice, semantice şi lingvistice ale acestui poem conţin "acea pace sfântă şi dulce, plină de suflet românesc", care vine din istoria acestui neam.

"Sara pe deal" conține acea "vrajă" specific eminesciană, atât de profundă, şi despre care s-a scris atât de puțin. În "Strigoii" (unul dintre cele mai mari poeme ale poeziei universale, şi româneşti, desigur, atât de puțin apreciat de mai toți cei care s-au aplecat asupra poeziei lui Eminescu) "simțurile fine şi profunde" ale poetului Eminescu pătrund până în stratul epistemologic, spiritual şi religios al etnogenezei poporului român. Suntem în plină etno-geneză a poporului român, a limbii şi a spiritualității româneşti, cândva intr-unul din veacurile primului mileniu, când poporul român ce se coagula în satele sălăşuind pe văile râurilor de munte, trăia cu spaima în suflet, ascultând încordați, cu urechea, pământul, să vadă dacă nu aud duruitul copitelor de cai. Suntem în mileniul năvălirilor popoarelor migratoare, când tot omul avea car cu două proțape, avutul adunat într-o boccea, care era o cergă de lână, sau o traistă, ca să fie luat şi dus în adâncul codrilor. Ei bine, în acest moment, când poporul român era deja creştinat :

"Sub bolta cea înaltă a unei vechi biserici,
Între făclii de ceară, arzând în sfeşnici mari
Întinsă-n haine albe, cu fața spre altar,
Logodnica lui Arald, stăpân peste avari,
Încet, adânc răsună cântările de clerici."

Se petrece această dragoste dintre Arald, (stăpân peste avari, conducătorul unuia dintre popoarele migratoare şi logodnica lui, ne spune poetul, care este o pământeancă, o localnică, o fiică a pământului, deci o "daco-romană" cu numele de Mărie. Poemul acesta plin de o vrajă dulce, fără seamăn, şi păgână este foarte asemănător cu "Luceafărul." Un "Luceafăr" care se petrece în plan istoric şi etnogenetic, în plan orizontal şi nu în cel cosmic, vertical, al veşniciei. Dar o să revenim asupra acestui poem, mai bine zis o să intreprindem o interpretare a sa, într-un studiu special. Aici ne ocupăm de interpretarea poemului " Luceafărul." Ei, bine, plonjând în acel strat al spiritualităţii româneşti, din perioada etnogenezei poporului român, în acest nivel al subconştientului colectiv, Eminescu ne aduce din acest "strat cultural" nu numai ideea iubirii dintre daco-româna Maria şi regele avar Arald, (ideea aceasta că românii au existat în faţa popoarelor migratoare şi convieţuind cu ele, ideea aceasta a convieţuirii, a coexistenţei cu popoarele migratoare, este foarte reală şi nu i-am acordat până acum importanţa cuvenită în istorie. Eminescu ne semnalizează, ne transmite tocmai lucrul acesta, extrem de important), ne revelează faptul că în acel moment poporul român era creştinat (creştinat nu de biserica Ortodoxă, care nu exista pe atunci, ci de credinţa noilor Apostoli, de biserica originară, primară care ducea în lume cuvântul lui Iisus, Evanghelia, de credinţa apostolilor, diaconilor şi misionarilor creştini care treceau Dunărea şi veneau în Dacia, care era într-un fel "creştină", dacă ne gândim la Zamolxe, şi la religia lui, care într-un fel a pregătit poporul dac pentru creştinism, "pre-creştinându-l") şi că Regele Arald avea altă credinţă, dar şi faptul că Arald merge la Magul dac din munţi, care-l invocă pe Zamolxis ca s-o învieze pe Maria, aici avem desigur numele şi simbolul Fecioarei Maria, mama Mântuitorului. Avem astfel informaţia că religia lui Zamolxis se mai păstra încă

în munți, dar şi într-un nivel istoric şi al subconştientului colectiv mai profund. Ei, bine, acest poem aduce din stratul istoric, pe care-l revelează toată acea afectivitate, toată acea vrajă păgână a respectivului ev istoric, toată muzicalitatea telurică şi lumina de amurg milenar, de clarobscur mitologic.

Iată deci meritul acestui poem, conținutul lui. Până acum nu avem în critica şi istoria literară nici măcar o interpretare a acestui poem. Mergem acum mai departe şi coborâm cu încă un nivel, sau mai multe nivele ontologice şi istorice prin timp. Ajungem astfel la poezia "Mai am un singur dor," cu cele două variante ale ei, "De-oi adormi", variantă, şi "Nu voi mormânt bogat", variantă. Poezia aceasta este într-adevăr "Miorița" lui Eminescu, Miorița poeziei culte româneşti. Acest poem (nici el interpretat, decodificat în profunzimea şi în esențialitatea sa) ne evocă atât spiritul "Mioriței", atmosfera ei, conținutul ei, ideea esențială a Mitului Mioriței, încât realizezi că între cele două poeme legătura este directă, cât şi "atmosfera afectiv-mitică a timpului". Nimeni până acum nu a încercat să-şi explice de ce a scris Eminescu o poezie, "Mai am un singur dor", şi această poezie să fie re-editare, o reapariție, o "izbucnire", a spiritului Mioriței, a esenței ei, în cultura română. O re-apariție, după două sau trei milenii a conținutului legendei şi Mitului Mioriței.

Este ca şi cum un izvor ar intra în pământ undeva, într-un loc, şi ar ieşi la suprafață într-un alt loc, peste două mii de ani, la fel de proaspăt, cu aceiaşi culoare a apei, cu acelaşi şi miros. "Mai am un singur dor" aduce din străfundurile istorice ale Spiritualității româneşti acelaşi " conținut psihic", aceiaşi ne-părere de rău că ființa şi sufletul se despart de lumea aceasta, şi dorul după lumea de sus. Ba, mai mult observăm o "eliberare" a sufletului, o dorință, o tindere a lui către stingere, de fapt către dincolo de stingere, pentru că Spiritul ştie dintr-o "memorie a lui ancestrală" că dincolo de stingere este cosmosul, este eternitatea spiritului,

dulcea eternitate. De aceea doreşte el să ajungă dincolo de stingere, pentru că acolo, în cealaltă lume, în cealaltă dimensiune, va fi fericit, pentru că numai astfel se va elibera de constrângerile, de murdăria şi suferința pe care el a trăit-o în lumea aceasta pământească, unde el, sufletul, a fost închis în cuşca trupului de carne, şi a fost constrâns de poftele acestuia, de patimile şi suferința cărnii, de pasiunile şi murdăria omenescului. Şi acum, sufletul, după un periplu dureros prin această lume, el vrea să se întoarcă din "întunericul cărnii şi al lumii terestre" în lumina spiritului, în nivelul divin, unde el a trăit înainte şi din care el a făcut parte. Cu alte cuvinte, el, sufletul şi spiritul (cele două noțiuni nu sunt sinonime) se întorc acasă, în lumina şi în nivelul divin din care s-au întrupat, din care au venit. Este ceea ce se întâmplă în "Miorița" şi în "Mai am un singur dor", poemul lui Eminescu. Acest poem, conținutul lui, ideea fundamentală conținută, motivul literar al lui, vin din Subconştientul poetului, al omului Mihai Eminescu, iar în subconştientul poetului Mihai Eminescu se găseşte tot, întregul Subconştient colectiv al neamului românesc, pe care Mihai Eminescu l-a slujit cum nu a mai făcut-o nimeni. Mihai Eminescu plonjând în Subconştientul lui, plonjează în Subconştientul Colectiv al neamului său, imens, multimilenar, profund, de unde va reveni aducând la suprafață comorile, bijuteriile, elixirele, conținuturile filtrate, esențializate, înnobilate ale mileniilor de experiență trăite de neamul românesc.

Deci numai geniul, prin capacitatea sa supraumană, prin puterea sa extraordinară de percepție, are acces la marea zestre mito-etnologică, abisală, eternă, străveche a spiritualității unui popor, la nivelul ultim şi cel mai adânc al simțirii şi gândirii, numai el se poate scufunda, plonja în mâlurile abisale ale spiritualității poporului român. Numai el poate re-creea în forme noi conținuturile acestui adânc abisal, ale subconştientului colectiv al neamului său.

9

Abia după ce am adus această viziune asupra Eminescianismului şi asupra geniului, producând o mutaţie gravă şi importantă, în planul teoriei literare, în planul psihologic al definirii geniului, o schimbare însemnată în re-definirea acestor concepte, putem să trecem la noua interpretare a poemului "Luceafărul". Pentru aceasta ne vom opri din nou asupra poemului, a legendei şi a mitului Mioriţei. Afirmam într-o lucrare anterioară că "Mioriţa", balada populară care îşi trage sevele din legenda Mioriţei şi din Mitul Jertfei la daci şi la traci, "Luceafărul", poemul lui Eminescu, şi "Coloana Fără Sfârşit", a lui Brâncuşi sunt cele mai mari capodopere pe care le-a dat, le-a produs spiritualitatea românească de când este acest neam pe pământul acesta. Până acum nimeni nu a văzut apropierea, înrudirea dintre cele trei mari creaţii, valori ale spiritualităţii noastre, dar ele exprimă aceiaşi idee, au acelaşi nucleu afectiv ideatic. Poartă în esenţa lor, în străfundul lor acelaşi sens, au în "corpul lor formal" aceiaşi tendinţă către lumea superioară, tendinţa către "mai sus," către lumea astrelor". Către Absolut. (Ce este "Coloana fără de sfârşit" a lui Brâncuşi, decât setea şi ţipătul către nivelul superior, către lumea de sus a acestui neam ?) Noi am adus în cultura română o interpretare, o nouă interpretare a Mioriţei, a baladei Mioriţa, interpretare care afirmă că balada aceasta pe care o cunoaştem noi în atâtea variante (peste o mie, înregistrate pe tot cuprinsul ţării, inclusiv în Basarabia şi dincolo de Nistru, ca şi pe malul Tisei, sau în ţinutul Timocului) este substratul textual, haina lingvistică ce poartă în ea un sens şi un conţinut (afectiv, ideatic) ce vine prin timp foarte de departe, de la daci şi mai de departe, de la traci. Această baladă îşi are originea într-un mit, spunem noi, şi anume în mitul jertfei.

La daci (sec 1 î.e.n.) în momentele cele mai grele, înaintea plecării la război, a începerii unui război, un tânăr era ales pentru a fi trimis la Zamolxe (era jertfit) să-i ceară acestuia ajutorul, iar Zamolxe, zeul dacilor, să le dea răspunsul său, dacă vor învinge sau nu în bătălie, în războiul pe care-l începeau, la care plecau. Dacă acest război trebuie început sau nu, dacă el le va aduce victoria. Tânărul era trimis la Zamolxe în cadrul unei tradiții străvechi, şi al unui ritual. Astfel tânărul ales pentru a fi trimis la Zamolxe era aruncat în sus şi prins în lănci. În timpul acesta ceilalți tineri jucau în jurul lui (dans ritualic), iar el era prins în suliți şi lănci. Dacă tânărul murea însemna că Zamolxe l-a primit la el, le-a primit jertfa dacilor, asta însemnând că zeul este de acord să plece la război, şi că îi va ajuta în acest război. Că ei vor depăşi cu bine momentul greu prin care trec, că vor ieşi victorioşi. Dacă tânărul nu murea nu era bine, înseamnă că Zamolxe nu-i va ajuta în luptă, că ei vor pierde lupta. Era jertfit întotdeauna tânărul cel mai curat, cel mai bun, cel mai frumos, inteligent, cel mai harnic. Era jertfit "cel mai bun dintre toți tinerii."

Cu cât jertfa era mai valoroasă cu atât Zamolxe era mai mulțumit, cu atât el primea, recepta mai bine, mai favorabil mesajul dacilor. Aceasta este ideea tradusă în limbajul nostru de oameni moderni. Tânărul care era trimis la Zamolxe nu se eschiva, şi nici nu se văicărea, nu se opunea în nici un caz să meargă la zeu. Dimpotrivă, era fericit şi accepta cu toată bucuria, din toată inima să meargă la Zamolxe. De unde ştim asta ? O ştim şi încă foarte bine. Sunt mărturii istorice indubitabile care ne spun că acesta era un obicei, un ritual, străvechi, bine înrădăcinat la daci, că atunci când se năştea un copil dacii boceau venirea lui pe lume, iar atunci când murea un om ei se bucurau. De aceea atunci când trimiteau un sol la Zamolxe se bucurau amândouă părțile, adică cei care-l aruncau pe tânăr să cadă în lănci, dar mai ales, în primul rând tânărul jertfit şi părinții lui. El era cel mai

fericit că pleacă din această Vale a Plângerii, care este viața, o vale a suferinței, a durerii, a umilinței, în lumea de dincolo, de unde îl alesese chiar Zamolxe şi îl aştepta.

Aceasta era o realitate, o credință de care dacii nu se îndoiau, era pentru ei un adevăr indubitabil. Lumea de aici este o Vale a Plângerii, a suferinței şi umilinței, lumea de sus, lumea astrelor, cea a unui Nivel superior, este lumea fericirii. Dar de unde aveau dacii această cunoştință, de unde aveau ei această mentalitate, adică această credință înrădăcinată adânc, acest obicei, această credință ? Acest mare Adevăr ? Le aveau de la strămoşii lor, desigur.

10

Dar care era acea credință, acel Adevăr pe care dacii îl aveau de la strămoşii lor, şi care stătea la baza credinței, a mentalității dacilor ? (şi acest fapt nu a durat un an, şi nici o sută de ani, ci veacuri, milenii !) Credința lor era aceasta, că noi venim în această viață, care este o Vale a plângerii, dintr-o lume superioară, unde suntem fericiți şi puri, şi unde ne întoarcem după moarte ? Pentru că la baza unei mentalități, a unei credințe a unui mare neam numeros cum a fost dacii, iar mai înainte neamul cel numeros al tracilor, la baza unei mentalități atât de profund înrădăcinate în conştiința şi în subconştientul acelui neam, nu poate să stea un lucru minor, ci unul fundamental, un fapt atât de profund, de real, de adevărat, de impresionant, de imens, şi care a durat atât de mult timp (ca experiență de viață, ca argument), încât acel fapt să poată mai târziu să se constituie într-o temelie a religiei tracilor, a procesului după care a evoluat aceasta, într-o temelie a moralei lor şi filozofiei lor despre lume, într-o temelie a viziunii oamenilor acelui neam despre viață, naştere, moarte. Acel fapt care i-a făcut pe daci să gândească aşa

cum gândeau ei, să aibă viziunea despre lume şi viaţă, despre moarte şi naştere pe care au avut-o ei, trebuie să fi fost un Fapt prea mare, de lungă durată, prea real, prea convingător, prea impresionant, peste care nu se putea trece, care nu era efemer, care nu putea să nu fie luat în seamă, un Fapt care în conştiinţa şi în subconştientul lor a avut o rezonanţă extraordinară, profundă. Numai un asemenea fapt se putea transforma (ca să circule prin timp) într-un Mit, într-o Credinţă, Concepţie religioasă, într-o Mentalitate, într-un Ritual care este practicat de mii de ani ! Lucrul acesta ne apare nu numai limpede dar şi logic.

Despre acest fapt extraordinar ne poate vorbi Mioriţa care vine dintr-un mit dacic şi tracic, vine foarte de departe din timp, despre un asemenea fapt ne vorbeşte mai ales Mitologia daco-tracică, dovezile arheologice, şi folclorice, dacă ştim să le descifrăm, să le decodificăm, să pătrundem în miezul lor epistemic, dacă ştim să găsim acea idee esenţă care nu s-a pierdut şi a ajuns până la noi (ca să poată călători prin timp) învăluită în simbol, în mit, în basm, în legendă. Putem noi să găsim acel Adevăr Imens şi Fundamental, profund şi de lungă durată care a stat mai târziu la temelia acestor creaţii ? Da, credem că am găsit acel Adevăr, după multe căutări, după ani de meditaţie, de gândire. Acel Adevăr îl găsim în mai multe domenii ale Ştiinţei ca să spunem aşa. Acel mare Adevăr a circulat, a ajuns la noi pe mai multe canale, astfel încât acum ne este mai uşor să-l studiem privit din mai multe puncte de vedere. Acesta este un argument că acel Adevăr nu numai că a existat, dar că a fost foarte important, a jucat în viaţa colectivităţii un rol special, fundamental. Canalele prin care a ajuns până la noi acel adevăr se susţin unul pe altul, ba mai mult, fac ca informaţia care a ajuns până la noi să fie nu numai mai bogată dar şi mai veridică. Iată care este acel adevăr şi canalele prin care a ajuns la noi :

1 În celebra, de acum, carte a lui Nicolae Densuşeanu, "Dacia preistorică" autorul ne aduce un mare număr de argumente de natură arheologică şi filologică ce ne conving într-adevăr că pe teritoriul de astăzi al României, în spaţiul Carpato-Istro-Pontic pe care au trăit strămoşii noştri daci, daco-geţii, tribul central, cel mai numeros şi mai consolidat al marelui neam al tracilor, ar fi locuit o populaţie pe care Densuşeanu o denumeşte a fi cea a Pelasgilor, care ar fi fost vizitată de o Civilizaţie extraterestră. Mesagerii acestei Civilizaţii extraterestre ar fi aterizat cu navele lor pe vârfurile Munţilor, acolo unde mai târziu şi-au ridicat preoţii traci Altarele. Vârful, Muntele Kogainon despre care vorbesc scrierile istoricilor şi ale scriitorilor şi filozofilor antici greci, filozofia şi mitologia greacă, nu este altul decât Olimpul Greciei Antice, pe care triburile trace, aheii, ionienii, şi dorienii, care au migrat din spaţiul Carpato-dunărean în jos prin Peninsula Balcanică până au ajuns în Elada (şi care sunt strămoşii Greciei Antice şi ai culturii antice greceşti) l-au luat cu ele. Kogainonul era muntele pe care locuiau zeii (tatăl, părintele Olimpului grecesc), locul unde îşi aveau aceştia sălaşul şi altarele, de unde îşi luau zborul, unde aterizau. Bine, dar, Kogainonul nu este altul decât Muntele Gugu din munţii Parâng, din Parângul nostru. Deci pe acest munte, ca şi pe Vârful Omu, aterizau acum trei, patru mii de ani corăbiile extratereştrilor şi locuiau zeii. Densuşeanu, susţinut de mai mulţi istorici, ne spune că şi muntele Omu (oare de unde vine acest nume ? Nu de acolo că Dumnezeu l-a făcut pe Om după chipul şi asemănarea sa !) a fost tot un sălaş al zeilor pe care zeii au aterizat cu navele lor, venind din stele. Acel mare chip cioplit de om, Sfinxul din Bucegi, ca şi Babele sunt desigur alte argumente.

Civilizaţia extraterestră aterizând cu navele ei pe vârful munţilor, indivizii acestei civilizaţia vor fi luat legătura cu populaţia Pelasgă ce îşi avea sălaşurile în sătucele de pe văile

râurilor, şi-n poienele munților, prin preoții acestor triburi, aşa cum a făcut Dumnezeu mai târziu cu Moise. L-a chemat numai pe acesta, pe cel care era mai înțelept şi de care ascultau ceilalți oameni. Şi preoții pelasgi vor fi fost singurii oameni care vor fi urcat pe aceşti munți ca să primească " Cele zece porunci de la Iahve", stând cu capul plecat în pământ şi în genunchi, ca lumina lui "Dumnezeu" (radioactivitatea emanată de nave) să nu le ardă fața. Apoi aceşti preoți se vor fi întors la triburile lor, în aşezările situate jos, pe malurile apelor sau prin poienele şi luminişurile pădurilor, aducându-le poruncile şi învățătura lui Dumnezeu, ale zeilor. Iar această învățătură le spunea cine a făcut lumea, (miturile creației) cum au fost făcute cerul şi pământul, animalele, oamenii, cum să se poarte, după ce legi, în cine să creadă, pe cine să slujească, ce ritualuri şi jertfe trebuiau făcute. Aceşti "oameni" coborâți cu navele lor pe culmile munților noştri le vor fi dăruit băştinaşilor ceea ce numim astăzi "cunoştințe tehnologice "şi aceste cunoştințe i-au ajutat pe pelasgi să realizeze, să trăiască pur şi simplu un salt calitativ ca evoluție. Aşa au apărut, înspre ținuturile estice ale Galațiului, ale Deltei Dunării, ale Prutului şi ale Buzăului Legendara Hiperboree şi legendarii Hiperboreeni, locuitori ai țării mirifice, bogate, care a fost Hiperboreea. Hiperboreea era o țară fabuloasă, o țară a "abundenței, hiper-mare, mult", a "progresului", a fericirii, a bogăției (Despre o Hiperboreea vorbesc şi legendele şi miturile nordice, scandinave, germanice, care la origine sunt triburi plecate din ținuturile noastre. Vedeți ce pământ spiritual străvechi şi ce istorie fabuloasă avem ? Această Hiperboree s-ar fi aflat în ținuturile nordice. Dar aceşti hiperboreeni sunt rezultatul încrucişării genetice dintre populația extraterestră şi băştinaşii pelasgi.

Ei sunt cei care în mileniul trei au creat, au determinat progresul şi evoluția populației pelasge, saltul calitativ în istorie şi evoluție pe care-l trăiesc, îl realizează pelasgii. Deci acest salt în

evoluția ei al populației pelasge s-a datorat în primul rând contactului genetic, transferului genetic, încrucişării genetice dintre populația pelasgă şi Civilizația extraterestră, dar şi datorită transferului "ştiințific şi tehnologic" dinspre civilizația extraterestră către cea locală. Acest salt în dezvoltarea populației pelasge a dus mai târziu la apariția marelui popor trac, unul dintre marile popoare ale antichității alături de cel al inzilor şi chinezilor, cum zice Herodot. Avem argumente să susținem lucrul acesta ? Avem !

2) În Biblie ni se relatează cu claritate venirea pe pământ a îngerilor (Cartea lui Enoh, şi Geneza) care s-au încrucişat cu pământencele, iar din această încrucişare au rezultat uriaşii care au fost neviabili. (Experiment genetic nereuşit) Acestea sunt argumente scrise, biblice. Există multe asemenea surse scrise prin care ne sunt dezvăluite mituri ale Contactului cultural şi genetic dintre Civilizații extraterestre şi populații pământene. Toate miturile astrale ne vorbesc despre această "operație genetică". Care a fost bineînțeles şi un transfer sau o "operație genetică, socială, culturală, educațională". Sunt din ce în ce mai mulți oamenii de ştiință care consideră că specia umană ar fi apărut în urma unei asemenea "operații genetice" (şi nu a unui accident genetic, ceea ce este cu totul altceva), deci a unui transfer genetic dirijat, realizat intenționat, pregătit, dintre o civilizație extraterestră şi o populație primitivă terestră. În general toate Miturile Astrale vorbesc despre aceste contacte dintre cele două civilizații, cea terestră şi cea extraterestră.

Într-adevăr, aşa cum confirmă mai toate sursele istorice, în spațiul Carpato-Istro-Pontic în mileniul al treilea î. e. n. asistăm pur şi simplu la o revoluție în dezvoltarea populațiilor din acest spațiu. Această revoluție a fost mai întâi una a "uneltelor agricole, a mijloacelor de producție", inventarea săpăligii, a plugului cu brăzdar de fier, a topirii metalelor, a îmblânzirii animalelor şi

utilizarea lor pentru a crea produse agricole care să le asigure existența, de exemplu, turmele de oi, care le produceau oamenilor laptele, pieile, lâna. Această "revoluție a mijloacelor de producție" consemnată de descoperirile arheologice şi de alte izvoare istorice (simbolizată de mitul "Lânii de aur") a dus la rândul ei la producerea "revoluției surplusului de produse", (o revoluție agrară, economică deci) care putând asigura condiții de existență unei populații mai mari, a dus la apariția" revoluției demografice".

3. În mileniul trei î. e. n populația triburilor trace din bazinul dunărean, spațiul carpato dunărean, a crescut atât de mult încât o parte dintre triburi a fost nevoită să migreze spre sud pentru a căuta noi condiții de viață, pământuri fertile, păşuni. Aceste triburi aveau să ajungă în Grecia, în Asia Mică, aşa cum au fost troienii şi hitiții, iar mai târziu aheii, ionienii şi dorienii fondând civilizații înfloritoare.

4. **Argumente de ordinul legendelor, al miturilor, proto-mitologiei, basmelor transmise oral până în zile noastre care ne vorbesc despre acest contact dintre populația veche a acestui spațiu şi o civilizație extraterestră. Ne gândim în primul rând la ceea ce noi numim Mitul Ielelor, Legenda Rusalcelor. Ielele sunt nişte ființe de sex feminin de o frumusețe extraordinară. Ele umblă pe culmile munților, prin poienele codrilor goale, fiind de o frumusețe răpitoare şi asta în "perioada Rusaliilor", când sunt nopțile cu cerul cel mai senin din tot cursul anului. Ei, bine, în acele nopți cu lună ca ziua merg ielele pe culmile munților şi prin codri. Atunci muritorul de rând nu are voie să umble prin păduri, pe dealuri, pe culmile munților, ca să nu întâlnească Ielele sau Rusalcele, pentru că altminteri va rămâne pocit, cu gura strâmbă. Acestea sunt credințe vechi, care vin din moşi strămoşi, şi care au dăinuit până astăzi. Noi credem că**

lucrurile s-au întâmplat aşa : aceste nave cu tineri aparţinând civilizaţiei extraterestre (îngerii din Cartea lui Enoh,) aterizau pe culmile munţilor, în poienele luminate de lună. Preoţii triburilor pelasge erau cei care alegeau fecioarele cele mai frumoase, pământencele cele mai trupeşe, inteligente, mai sănătoase, (mai dotate, superioare genetic ca exemplare umane) curate şi le duceau tinerilor veniţi cu navele lor prin poienele munţilor unde sub lumina vrăjită a lunii aveau loc "horele ielelor" şi împerecherile dintre extratereştri şi pământence. Din aceste împerecheri a răsărit o populaţie nouă, mai dotată din punct de vedere genetic şi intelectual, din punctul de vedere al gândirii şi creativităţii, al înţelegerii lumii, al capacităţii de a rezolva problemele vieţii.

Aşa se explică apariţia populaţiei hiperboreene şi a ţării Hiperboreei, apoi a populaţiei trace, care la un moment dat ajunge a fi una dintre cele mai mari populaţii, popor, ale lumii, neamul tracilor fiind de aceiaşi mărime în antichitatea veche, cu neamul inzilor şi al chinezilor, aşa cum ne spune istoria (Herodot). Localnicii, bărbaţi şi femei, nu aveau voie să umble prin păduri în aceste nopţi ale împerecherii dintre extratereştri şi tinerele pământence, tocmai pentru ca să nu cunoască acest adevăr. Numai preoţii locali şi ei, extratereştrii, trebuiau să ştie acest Adevăr. Acesta era un Mister (mistere antice) care trebuia păstrat, numai Iniţiaţii puteau ajunge la el, puteau să-l deţină, omul de rând nu avea acces la acest fapt de o importanţă extraordinară. De ce ? Poate pentru că mulţimea, vulgul nepregătit fiind pentru un lucru atât de complex, de important, de delicat, pentru un "lucru sacru", de vreme ce era în legătură cu zeii, ba chiar era făcut de zei ! ar fi intrat mai mult în panică, ar fi pus în primejdie, ar fi dereglat, ar fi compromis "planul genetic de evoluţie". Se ştie că în antichitate "cunoştinţele sacre", deţinute de mistere, erau păstrate cu grijă, cu sfinţenie, ele nu

trebuiau să ajungă la oamenii de rând, acest fapt fiind primejdios. Este argumentul cel mai convingător. Acest Mit al ielelor, devenite ulterior şi Rusalce, a străbătut îmbrăcat în veşmântul basmelor, (ca motiv al multor basme) al unor legende (legenda Prințului de rouă, care a circulat până mai recent în zona Oltului, a Caracalului) tot mileniul întâi, mileniului doi, suprapunându-se mai târziu peste o sărbătoare creştină şi a ajuns astfel până la noi. Este vorba despre sărbătoarea Rusaliilor, care s-a fixat pe sărbătoarea păgână a ielelor. Un alt mit din folclorul românesc, care a străbătut şi acesta mileniile şi a ajuns până la noi este Mitul Zburătorului. Ideea acestui mit, nucleul lui afectivo-semantic te duc cu gândul direct la acea ființă care vine zburând din sferele astrale şi coboară pe pământ să procreeze cu fecioarele pământene. Acest fapt s-a fixat în memoria speciei, în memoria ancestrală a neamului, în subconştientul colectiv al poporului. G. Călinescu vorbeşte în "Istoria literaturii române de la origini până în prezent", Bucureşti, 1941, despre cele patru mituri fundamentale ale spiritualității, mitologiei româneşti : Miorița, Meşterul Manole, Dochia şi Zburătorul. Criticul şi istoricul literar observă just că Zburătorul este un mit fundamental al nostru. Din păcate acest mit nu a "fertilizat" atât de mult creația cultă românească, aşa cum s-a întâmplat cu cele două balade-mituri, Miorița şi Meşterul Manole. Meşterul Manole, ca şi Miorița, sunt balade, care au devenit apoi mituri propriu-zise, aşa cum am arătat în interpretarea acestor legende şi a Mitului jertfei care stă la baza lor. Balada, şi legenda Miorița, spunem noi, nu sunt deci un mit propriu-zis la origine. Din străvechime, de la pelasgi şi traci a existat un text oral care avea la bază, conținea Mitul jertfei, care era mitul adus de către rapsozii populari din străfundul timpului, de la daci şi de la traci. Acest text-oral ritualic care conținea mitul jertfei, adus prin timp din generație în generație pe cale orală a întâlnit Balada Miorița, care era un

cântec ce povestea despre un omor în lumea păcurarilor. Legenda, balada omorului tânărului cioban s-a altoit pe, s-a combinat cu textul oral care conținea mitul jertfei şi s-a născut astfel un nou text-oral, care de data aceasta a devenit Mitul Mioriței conținut în balada Mioriței. La fel s-au întâmplat lucrurile şi cu Legenda şi Balada Meşterului Manole, care s-au născut după construirea Mănăstirii Argeşului, şi care apoi s-au altoit pe textul oral care conținea mitul jertfei şi care venea din vechime adus pe cale orală de rapsozi şi cântăreți. În Miorița este într-adevăr vorba despre jertfa Ciobanului făcută pentru ca spiritul său să se "în-corporeze, în-trupeze" în pământul cu păşune bună descoperit de ciobani în drumul lor de căutare a păşunilor. Acest pământ de păşunat, dealuri, coline, câmpii, o dată descoperit, după ce turmele de oi au intrat în spațiul luat recent în posesie, ca acest spațiu să dureze, să nu fie erodat, mâncat de "spiritele haosului" trebuia făcută o jertfă. Sufletul Jertfei (a se vedea studiul dedicat de Mircea Eliade Mitului jertfei, referitor la Meşterul Manole) intră în substratul, în pământul, spațiului nou cucerit, creat, transformat în ordine, întărind ordinea, făcând-o să dureze.

Da, dar în Miorița mai este şi altceva : un dor, un nesațiu al tânărului, care din punctul lui de vedere acceptă asasinatul colegilor lui ca pe o jertfă a sa. Pentru el asasinatul celor doi este prilejul de a se jertfi. Această dorință a lui, subterană şi profundă, de a accede la "lumea stelelor", la o lume superioară din punct de vedere ontic şi epistemologic, (care este de fapt o re-întoarcere acasă) ne vorbeşte despre dorința sufletului lui, a spiritului de a se întoarce în lumea din care a venit. Dacă Zburătorul, care în visele fetelor, obsesie a subconştientului colectiv, vine de sus, din lumea stelară, iată că la tânărul cioban din Miorița, vedem săvârşită mişcarea inversă, dorința spiritului de a se înălța în lumea de sus. Nu ştim de ce acest Mit al Zburătorului nu a fertilizat cultura modernă, cultura română în primul rând, nu a inspirat scriitorii,

nu a rodit în corpul unei opere însemnate, dar acest Mit al Zburătorului îşi are importanța lui extraordinară, în Mitologia veche a acestui pământ. În geneza, sedimentarea şi structurarea sufletului românesc. Ca dovadă că a ajuns până la noi, ca dovadă că el, Zburătorul (personajul mitului) chinuie nopțile fetelor, el fiind deci un fapt oniric real, un fapt psihologic.

Ei bine, acest Mit al zburătorului, ca obsesie fundamentală a subconştientului colectiv, ne vorbeşte tocmai despre acel MARE FAPT, DE ACEL MARE ADEVĂR, CARE A PUTUT SĂ GENEREZE ŞI SĂ STEA LA BAZA MENTALITĂȚII, A CREDINȚEI DACILOR, şi anume că sufletul a venit dintr-o lume superioară, şi că atunci când omul moare trebuie să jucăm şi să fim fericiți pentru că spiritul urcă în lumea lui de sus. Zburătorul nu este altceva decât un înger din "Cartea Lui Enoh", care vine pe pământ să se împerecheze cu o pământeancă. Mitul Zburătorului ne vorbeşte în linie directă de acel mare moment din viața şi istoria poporului pelasg, sau cum se va fi numit acea populație pre-tracică, ce a trăit contactul cu o civilizație extraterestră.

Acest Contact între civilizații a fost unul de mari proporții, şi nu a fost trăit numai de populația pelasgă, ci de majoritatea triburilor, populațiilor acelei perioade istorice. În Biblie ni se relatează limpede acest moment, în Miturile astrale, Mitologia mai tuturor popoarelor vorbeşte de acest fapt. Acest adevăr stă iată la baza mai multor mituri ale mitologiei româneşti.

Un alt mit care a circulat pe aria Carpato-Istro-Pontică în antichitate, şi pe care triburile aheene, ioniene şi doriene l-au luat cu ele în Peloponez a fost mitul Amazoanelor. Foarte multe surse greceşti, antice ne vorbesc despre aceste Amazoane ca trăind în ținuturile trace, nordice. (față de greci). Aceste Diane (Iele) care umblau prin codrii şi pe culmile munților pelasgilor înarmate cu arcuri cu săgeți şi care nu acceptau să se împerecheze cu un bărbat pământean, ele erau acele FECIOARE PELASGE CARE

FĂCEAU PARTE DE ACUM DINTR-UN „ORDIN" RELIGIOS SECRET (Vestale) ŞI CARE FUSESERĂ ALESE ŞI INIȚIATE, ASEMENEA UNOR VESTALE, TOCMAI PENTRU ACEA ÎMPERECHERE DINTRE PĂMÂNTENCE ŞI EXTRATEREŞTRI.

Acum LUCRURILE ni se par clare, perfect motivate, logica este limpede, ideea este cât se poate de veridică. Altfel ce rost ar fi avut ca acele femei, Amazoanele, să bântuie bezmetice prin codri, săgetând orice bărbat care s-ar fi apropiat de ele ? Ori privit în această perspectivă, acest mit al Amazoanelor ni se luminează în înțelesul său profund. Devine logic, inteligibil. Să notăm acest fapt, că şi în cazul Ielelor, care apar în noaptea de Rusalii (erau de fapt nopțile din preajma echinocțiului) şi în cazul Mitului Amazoanelor, şi în cazul Mitului Zburătorului, elementul feminin este terestru şi elementul masculin este stelar, vine din stele.

Exact ca în mitologia şi în filozofia antică chineză, unde cerul este principiul Masculin iar pământul, cel care primeşte ploaia, cel care este fertilizat de elementul masculin, este principiul Feminin. Este exact ceea ce se întâmplă în Luceafărul lui Eminescu, Luceafărul, principiul cosmic, principiul Masculin vine din lumea suprauranică, "vine de sus", "Eu sunt Luceafărul de sus", nu ? " Iar tu să-mi fii mireasă". Această mişcare, acest sens, această venire a Luceafărului, de sus, în sfera pământului, este înscrisă "în memoria ancestrală, mitică a poetului Eminescu", în Subconştientul lui colectiv, iar acum, scriind la acest poem, Luceafărul, lucrând la el, acea informație veche din subconştientul colectiv al poetului este reactualizată.

Din subconştientul colectiv al neamului său, conținut de subconştientul colectiv al poetului, informația ""urcă la suprafață" şi trece în nivelul conştient al creatorului Eminescu. Mihai Eminescu aplecându-se asupra acelui basm cules de Kunisch el crede că vrea să redea prin prelucrarea basmului într-

un poem condiția nefericită a superiorității geniului. Aşa crede el. Asta simte, asta gândeşte el. Realitatea este însă cu totul alta. Subconştientul lui "a recunoscut" în acest basm elemente pe care le conținea în el, în străfundul său, iar o dată "recunoscute, activate " aceste elemente din subconştientul, din memoria ancestrală a poetului Eminescu este declanşat întregul "proces al reamintirii". Poetul scriind Luceafărul el de fapt "îşi reaminteşte acel mare moment" din istoria neamului său când oamenii unei civilizații extraterestre (zeii, zmeii, zmeul din basmul cules de Kunich, zburătorul) au coborât pe pământ şi s-au împerecheat cu femeile neamului lui, iar din această încrucişare a rezultat un neam nou, neamul care l-a dat pe el, pe geniul Eminescu, peste mii de ani. Un neam mai dotat şi care poartă în "memoria lui abisală" acel mare eveniment al contactului dintre civilizații, care iată "izbucneşte " acum la suprafață prin subconştientul şi memoria creatorului Eminescu.

Luceafărul este ființa suprauranică, masculină, care se îndrăgosteşte de o pământeancă, pentru că această dragoste trăită de un "părinte-strămoş" al lui, se află în codul său genetic, în memoria sa. De aceea vine din Sfera lui Luceafărul. Pentru că un "strămoş" de-al lui, pentru că neamul său, ca populație extraterestră, a mai fost o dată pe pământ, când s-a îndrăgostit de frumoasele pământence, alese de preoții pelasgi ca să procreeze în nopțile "de rusalii", când cerul este senin, iar nopțile cu lună sunt vrăjite, cu tinerii unei civilizații superioare. Sau poate că Luceafărul, poemul lui Eminescu evocă chiar acea primă venire a tinerilor civilizației ce îşi avea originea, locul în lumea stelară. Bine, spunem noi, dar acel contact dintre civilizația extraterestră şi civilizația pelasgă, pământeană, din care a rezultat o nouă populație (spița omenească) nu s-a petrecut numai o dată, într-un an, ci într-o perioadă mare de timp.

Specia umană, la originea ei, poate că a apărut din această operație genetică dirijată, (iar nu dintr-un accident genetic, aşa cum s-a spus, trăit întâmplător la nivelul codului genetic al primatelor), care a constatat din împerecherea dintre o civilizație extraterestră şi primatele, maimuțele mai evoluate ale pământului, hominizii mai dotați. Apoi această operație genetică s-a repetat pe parcursul mileniilor, în mai multe locuri ale pământului, făcută pe mai multe populații, până când s-a obținut specia umană, capabilă de evoluție. Noi credem că nu întâmplător poemul "Luceafărul", venirea Luceafărului în poem este repetată de mai multe ori. Această repetiție a fost "memorată" de subconştientul colectiv al neamului milenar, al traco-daco-românilor, de memoria ancestrală a acestui neam, aflat într-o continuitate milenară. Informația aceasta, foarte importantă, iese la iveală din subconştientul poetului Eminescu, şi o vedem în mesajul transmis de Luceafărul, poemul său perfect. A venit însă un moment în care întâlnirea erotică-educațională, dintre principiul masculin, aparținând lumii divine, şi principiul feminin, aparținând lumii terestre, a cărei menire fusese perfecționarea şi evoluția speciei umane să se termine. Se obținuse o ameliorare a spiței omeneşti. Sau s-a întâmplat ceva dramatic cu civilizația extraterestră. Acum tinerii extratereştrii trebuiau să se întoarcă în lumea lor stelară. Da, dar în ei aveau dorul după pământence, dragostea cu pământencele, cu ielele, cu amazoanele era vie în memoria lor de spiță. De aici dorul după re-întoarcerea pe Pământ. Conducătorii acelei civilizații au hotărât însă la un moment dat că civilizația care participase la perfecționarea spiței omeneşti trebuie să se întoarcă în lumea ei. Să lase specia umană să îşi vadă de curgerea ei prin timp, când generații după generații se vor succede ca valuri de vieți şi de morminte pe pământ.

Acum înțelegem de unde aveau dacii şi strămoşii lor tracii, cunoştință despre nemurirea spiritului. De ce plângeau ei când se

năştea un copil, pentru că el venea, de sus, din lumea divină, adică din "Ţara tinereţii fără de bătrâneţe şi a vieţii fără de moarte", unde era fericit. Şi tot de aceea atunci când murea un om se apucau să joace de bucurie, tocmai pentru că ştiau că spiritul lui se întoarce în lumea suprauranică de sus, unde există numai tinereţe fără de bătrâneţe şi viaţă fără de moarte.

Şi cu aceasta am ajuns la o altă sursă, importantă şi relevantă, care ne vorbeşte despre Marea întâlnire dintre cele două civilizaţii care s-a petrecut pe acest pământ cu mii de ani înainte. Şi de povestea de dragoste dintre extratereştri şi pelasgi. Este vorba despre basmul " Tinereţe fără de bătrâneţe şi viaţă fără de moarte", cules la noi şi publicat de Petre Ispirescu. Precizăm că există mai multe variante culese ale acestui basm, toate având acelaşi nucleu epico-ideatic. Aşa după cum se ştie basmul este povestea unui Fiu de Împărat, care nu vrea să se nască. Se naşte, acceptă să se nască numai cu condiţia ca Împăratul să-i dăruiască Tinereţe fără de bătrâneţe şi viaţă fără de moarte. Plânge în pântecele mamei lui fără să vrea să se nască. Abia după ce Împăratul, ca să scape de gura lui şi să-l păcălească să se nască, îi promite tinereţe fără de bătrâneţe şi viaţă fără de moarte, acceptă şi el să se nască. Crescând Fiul de împărat îi cere tatălui său, Împăratului, ce i-a promis. Împăratul nu are de unde să dea ce i-a promis, adică tinereţe fără de bătrâneţe şi viaţă fără de moarte. Nici nu a auzit de aşa ceva şi nici nu ştie unde ar putea să fie, să existe aşa ceva, (firul memoriei, al transmiterii din generaţie în generaţi al acestui mare adevăr, al acestui set de informaţii, se întrerupsese) ca să meargă să-i aducă darul. Tara tinereţii fără de bătrâneţe existase cândva, undeva, se ştia de existenţa ei, o dată cu trecerea timpului însă această ţară fusese uitată. Ţara aceasta exista şi era acolo de unde veniseră navele extraterestre pe culmile munţilor odinioară, aducându-i pe "îngerii lui Enoh", care

se împerecheaseră cu pământencele. În cazul fiului de împărat din acest basm este vorba de o re-încarnare.

Sufletul copilului vine din lumea de sus, unde era fericit şi unde exista ţara Tinereţii fără de bătrâneţe şi se încarnează în copilul din pântecele Împărătesei. El nu mai vrea apoi să se nască pentru că ştie că a venit în Valea plângerii, cum ziceau dacii. Acesta este deci motivul pentru care nu vrea el să se nască. De aceea dacii plângeau la naşterea unui copil. Acum, ca să se nască fiul de Împărat cere să i se dăruiască Ţara tinereţii fără de bătrâneţe, care nu este altceva decât lumea de sus din care vine spiritul ca să se încarneze. Este lumea din care au venit tinerii extratereştri ca să se împreuneze cu pământencele. Acolo, în lumea aceea nu există bătrâneţe şi nici moarte. Împăratul, până la care informaţia despre venirea navelor extraterestre demult, la "început", transmisă de generaţii din gură în gură, nu a mai ajuns, nu ştie nimic despre această ţară. De aceea el nu poate să i-o dăruiască, pentru că nu ştie de ea şi pentru că această împărăţie nu se găseşte pe pământ. Vorba lui Cristos, "Împărăţia mea nu este din lumea asta". Este vorba despre Împărăţia cerească, sau de cealaltă dimensiune din care vine fiul de Împărat. Ţara aceasta, Tinereţe fără de bătrâneţe se găseşte în ceruri, adică acolo unde dacii se duceau când mureau, şi de aceea cântau, căci ştiau că unde merg este bine. Acest basm, unul fundamental al folclorului nostru, un fel de Miorița în planul basmului românesc, ne vorbeşte deci tocmai despre povestea noastră, despre subiectul profund al acestui eseu. Dar despre acest basm o să vorbim mai jos.

11

Desigur că civilizaţia extraterestră care a coborât pe culmile munţilor Carpaţi în "carele de foc", o dată cu realizarea operaţiei

genetice efectuată pe triburile pelasge, i-a transmis noi populații rezultate din această încrucişare şi cunoştințele şi tehnologia de care aceasta avea nevoie ca să evolueze. Cunoştințele trebuie să le fi fost transmisese mai întâi acelor preoți ai pelasgilor şi ai tracilor (un fel de ordin secret, care organizau şi oficiau Misterele şi ritualurile religioase) care participaseră ca organizatori ai comunicării, ai contactului dintre cele două civilizații... Cunoştințele şi informațiile foarte avansate pentru acel moment istoric, pentru acea perioadă istorică au jucat un rol important în procesul de apariție al unei populații (Hiperboreenii) mai dotate, mai evoluate. Acum în pragul mileniului trei, ființa omenească, oamenii de ştiință, oameni dotați cu calități paranormale, au început să aibă posibilitatea să pună în evidență, să măsoare corpul energetic, eteric al ființelor umane, corpul astral şi corpul cauzal al ei. Spirtul nu este altceva decât energie psihică, psiho-energie de un ordin subtil şi superior. Ne vor mai trebui probabil mulți ani ca să reuşim cu posibilitățile noastre ştiințifice, să cunoaştem şi mai profund, mai bine, această realitate. Această psiho-energie subtilă şi superioară care este spiritul, sufletul omului, odată cu moartea trupului omenesc se reîntoarce în nivelul ei cosmic, la Dumnezeu, unde este atât de bine. Această întoarcere a sufletului acasă, în lumea lui, este un fapt fericit, pe care omul trebuie să-l trăiască aşa, ca atare.

De aceea atunci când murea un om dacii se bucurau, pentru că ştiau că sufletul lui este fericit că se re-întoarce acasă, iar atunci când se năştea un copil plângeau şi erau trişti, pentru că ştiau că sufletul venind din sfera lui de sus s-a întrupat (reîncarnarea, metempsihoza) într-o ființă omenească ce va avea numai de pătimit pe pământ. După ce a inițiat aceea operație genetică făcută cu specia umană, după ce au avut loc de-a lungul mileniilor mai multe operații genetice, civilizația superioară a urmărit în continuare educarea şi evoluția spiței omeneşti prin

învăţăturile religioase pe care le-a relevat oamenilor, şi desigur prin acest proces milenar de re-încarnări succesive.

Dacii ştiau deci foarte bine, prea bine, că atunci când trupul moare spiritul lui călătoreşte în lumea de sus : de aici mentalitatea dacilor atât de răspândită şi de înrădăcinată, de aici ritualul prin care geto-dacii îi trimiteau pe cei mai buni tineri la Zamolxe, de aici normalitatea şi bucuria cu care se jertfeau. La început jertfele umane se făcea pentru ca spiritul celui jertfit să se încorporeze în ordine, în spaţiul geografic descoperit, luat în stăpânire, într-o creaţie, aceasta putând fi vatra unei aşezări, un areal în spaţiul geografic, o construcţie care trebuia să dureze, astfel că ordinea putea să reziste haosului, care căuta să o distrugă necontenit prin spiritele haosului. Iar ulterior, târziu, când această semnificaţie, când acest înţeles (informaţie, sistem informaţional) s-a pierdut, şi când în sufletul, în psihologia oamenilor a predominat invidia, setea de îmbogăţire, vedem în Mioriţa crima celor doi ciobani, care sunt mai săraci şi invidioşi, asupra celui mai bun, care este mai bogat. Setea lor de a asasina valorarea, axiofagia, cum am definit noi această tendinţă şi patologie a psihologiei poporului român. Tânărul Cioban din Mioriţa se jertfeşte, el aşa percepe, vede crima care se face asupra lui, ca pe o jertfă a sa, şi acceptă această jertfă-crimă pentru că ştie că sufletul său se va întoarce acasă, se va întoarce în lumea lui "de sus".

De aici acea proiecţie şi tindere a lui către stele ("Stelele şi luna, Mi-au ţinut cununa"), către lumea supraurănică. De aceea personajul principal al basmului " Tinereţe fără de bătrâneţe, şi viaţă fără de moarte " plânge şi nu vrea să se nască decât după ce Împăratul îi promite că-i va dărui Tinereţe fără de bătrâneţe şi viaţă fără de moarte. Dar după ce se naşte vede că tatăl său l-a păcălit. Ca să se nască şi să nu mai plângă în pântecele mamei lui, Tatăl său, Împăratul, i-a promis " Tinereţe fără de bătrâneţe şi viaţă fără de moarte, însă, vai, fără să aibă cunoştinţă de aşa ceva,

pentru că "de atunci", de "la început" a trecut mult timp şi lucrurile, Adevărul, s-au uitat. Mileniile au adus cu ele, deci, uitarea acelui Mare fapt de la început, care a fost Contactul cu o civilizaţie extraterestră. Aceasta fiind chiar naşterea poporului trac. După ce s-a născut şi a înţeles că tatăl lui nu-i poate da ce i-a promis, fiul de Împărat din basmul " Tinereţe fără de bătrâneţe" pleacă el însuşi în căutarea acelei lumi, a Tinereţii veşnice şi a vieţii fără de moarte, a Tărâmului din care vine sufletul. Pentru că după ce acea Lume, Civilizaţia extraterestră, a venit pe pământ prin "zburătorii ei", iată că odraslelor lor pământene li se face dor de lumea din care au venit, de lumea din stele. Cătălinei îi este dor de Luceafăr, Fiului de Împărat din basmul "Tinereţe fără de bătrâneţe" îi e dor da Ţara tinereţii fără de bătrâneţe.

Vedem astfel şi realizăm acum acest lucru în eseul de faţă, că toate aceste mituri, Mitul Zburătorului, Mitul Ielelor, Mitul Amazoanelor, Mitul Mioriţei, Mitul Ţării Tinereţe fără de bătrâneţe şi Viaţă fără de moarte, Legenda Prinţului de rouă, că toate aceste mituri, basme, legende au o "rădăcină ontologică şi semantică unică", au avut , la început, un înţeles unic. Au o rădăcină filozofică unică. Ele participă la un întreg, au o semnificaţie unică, ce se cuprinde într-un Tot, într-un Întreg coerent, într-o "poveste", fapt care se realizează pentru prima dată în cultura română prin acest eseu, prin această lucrare.

Se realizează în această carte cea mai adâncă şi coerentă "iluminare a adâncurilor istorice" ale neamului românesc, a nivelului ultim al Subconştientului colectiv al poporului român. Îi mulţumim lui Dumnezeu că ne-a dat această posibilitate şi că această "dezghiocare şi adâncire" de sensuri, această decodificare a Mitologiei româneşti este realizată, în sfârşit, în spiritualitatea românească. De aceea se jertfeşte tânărul Cioban din Mioriţei, de aceea pleacă în căutarea Tărâmului Tinereţe fără de bătrâneţe Fiul de Împărat din acest basm, de aceea se jertfeşte Meşterul

Manole, şi îşi jertfeşte soția, pentru că toți, în subconştientul lor ştiu că sufletul se întoarce în lumea de sus, cea fericită şi veşnică. Se întoarce acasă. Luceafărul, personajul din poemul cu acelaşi nume al lui Eminescu, ne relatează tocmai acest fapt, această poveste adevărată, care s-a petrecut pe acest pământ, în mileniile din urmă. Dar dacă a fost posibil Contactul dintre cele două Civilizații, cea pământeană şi cea extraterestră, Contact hieratic, religios, ştiințific, convieţuirea dintre aceste Civilizații nu este posibilă. Convieţuirea pe o durată mare de timp. Este exact ceea ce s-a întâmplat şi ce se întâmplă şi acum în istoria umanității, şi este exact ceea ce ne spune şi poemul lui Eminescu, Luceafărul. Amândouă Civilizațiile însă, şi cea pământeană şi cea cosmică, tânjesc una după alta. Despărțirea Civilizației extraterestre de cea pământeană a fost dureroasă. Şi lucrul acesta îl aflăm tot din poemul lui Eminescu.

Deci poemul lui Eminescu, în concluzie ne relatează acest fapt primordial de mari dimensiuni, care a stat la baza Mitologiei româneşti, a mentalității populației traco-dace multe milenii. Până la dispariția sa.

12

Christos este tot un trimis de sus, dar nu mai este trimisul unei Civilizații extraterestre, ci al Creatorului Însuşi, al Ființei Raționale care a creat Universul, lumea, Omul, după chipul şi asemănarea sa.

Şi Iisus şade chiar în Vârful Universului, care este Creierul, Părintele, Născătorul şi Vârful Epistemo-energetic al Universului. El nu vine pe pământ, ca "zburătorul" de altă dată, aşa cum ar vrea, cum tinde Luceafărul, El este un Trimis al Tatălui, după un Plan al Său, de a salva Lumea. Mântuitorul se jertfeşte pentru Om, pentru toți oamenii, El ia asupra sa păcatele lumii, şi după ce

este asasinat, iar El se jertfeşte (crucificare Mântuitorului este un asasinat din punctul de vedere al celor care l-au condamnat la moarte pe cruce, iar din punctul Lui de vedere şi al Tatălui este jertfă. Este exact situaţia Ciobanului jertfit-asasinat din Mioriţa). El se întoarce apoi în lumea de sus, din stele, de-a dreapta Tatălui. Numai că Iisus nu a venit asemenea Zburătorului sau Luceafărului (care doreşte să coboare pe pământ), să trăiască o întâlnire erotică, să realizeze o operaţie genetică a unei populaţii umane (cu urmarea ei, trăirea sentimentului erotic, a suferinţei şi a dulceţei sufleteşti care este trăirea erotică), ci El a venit cu o Misiune mult mai mare, care face parte din Planul Divin, salvarea Spiţei omeneşti printr-o operă educaţională, psihoterapeutică şi sacră, profundă şi zguduitoare, şi prin luarea tuturor păcatelor oamenilor asupra sa. Operă salvatoare, psihoterapeutică de mari dimensiuni, care priveşte întreaga Civilizaţie umană.

Şi a venit să ne arate Calea, şi să ne ducă acolo unde ne este locul, la Tatăl ceresc, Creator al tuturor lumilor.

13

Poemul Luceafărul, al lui Mihai Eminescu, a apărut pentru prima dată în Almanahul Societăţii Academice Social-Literare "România Junã", din Viena (deci la Viena, nici măcar în ţară nu a apărut pentru prima dată, Luceafărul), apariţie ce s-a petrecut în aprilie 1883. Şi abia în toamnă poemul este reprodus în revista Convorbiri literare, ca în decembrie 1883 să apară şi în prima ediţie princeps a Poeziilor lui Eminescu. (Anul 1883 este unul dintre cei mai nefaşti ani din literatura română, este anul când "i se înscenează marelui poet nebunia, ca să fie dat afară din viaţa literară, din presă, din viaţa publică). Poetul dă ca sursă de inspiraţie a acestui poem teribil un basm românesc intitulat " Fata în grădina de aur", cules de un călător neamţ prin ţara noastră,

Richard Kunisch (ce ciudat, acest simplu fapt, de a culege un basm, pentru că prin aceasta se leagă de creația unui poet genial, îl face pe un necunoscut, pe Kunisch, nemuritor !).

Să notăm acest lucru esențial, basmul este românesc, şi numai cel care l-a înregistrat, şi care nu a făcut decât să reproducă fidel basmul, este neamț, de altă origină decât românească. Acest Kunisch este doar un om care înregistrează un basm, un simplu culegător de folclor, şi atâta tot, fără să participe la prelucrarea lui cu nimic. Basmul este românesc, cules pe sol românesc. Simplitatea basmului dă şi profunzimea lui. Iată care este această poveste, pe cât de simplă, pe atât de grăitoare : în basm un Zmeu se îndrăgosteşte de o frumoasă fată de Împărat. Să notăm acest lucru, folclorul românesc, basmele românilor sunt pline de zmei. Toate studiile făcute asupra basmelor româneşti nu au o părere foarte clară despre aceste personaje. Numele de zmei vine de la cel de zei, spunem noi. Părerea a mai fost emisă, şi aceşti zei sunt mai toți "zburători", care au coborât pe pământ, s-au împerecheat cu pământencele dând naştere unei noi populații. În folclorul nostru zeii-zmeii locuiesc în păduri, ei nu au vrut să conviețuiască cu fiicele oamenilor cu care au dat naştere unei populații mai evoluate. Este exact ceea ce spuneam mai sus, civilizația extraterestră şi-a continuat viața retrăgându-se din conviețuirea cu pământenii. Ei sunt acei tineri ai altei civilizații, care au venit cu navele lor şi au aterizat pe culmile munților, iar după îndeplinirea misiunii genetice cu pământencele s-au retras în lumea lor, în nivelul superior al lumii. Pământenii şi-au imaginat însă că ei au rămas tot în păduri. În cea mai mare parte a lor zmeii sunt prezentați ca personaje negative (reacția subiectivă a pământenilor că zeii veniți nu i-au ajutat, n-au conviețuit cu ei mai departe), dar sunt şi basme în care ei apar ca personaje pozitive. Părerea noastră este că putem vorbi despre existența Mitului Zmeilor, a zeilor, în folclorul şi mitologia românilor. Ca

fata de Împărat să-l iubească, să răspundă iubirii lui şi să-l urmeze, îi cere zmeului să renunțe la condiția lui de nemuritor, să notăm acest fapt esențial, şi să devină muritor ca şi ea.

Tânărul Zmeu este de acord, dar pentru aceasta trebuie să meargă la Creator, (în poem, Demiurgul) care să-l dezlege de condiția lui de nemuritor. În timpul acesta fata de Împărat se îndrăgostește de un tânăr pământean, Florin. Când se reîntoarce de la Creator, Zmeul îi vede pe cei doi. De durere zmeul aruncă o stâncă asupra fetei de împărat, de durere moare şi iubitul ei terestru, Florin, iar zmeul rămâne să-şi ducă mai departe viața lui tristă şi însingurată. Acesta este nucleul ideatic, povestea, motivul filozofic al basmului, care a stat la baza marii creații spirituale care este poemul Luceafărul.

Acest motiv ideatic, nucleul semantico-epic vine foarte de departe, deci, de pe vremea tracilor, (ca şi motivul, nucleul semantico-filozofic al basmului " Tinerețe fără de bătrânețe") şi chiar mai de departe, îmbrăcat în veşmântul unui basm. A basmului mai sus prezentat. Acest motiv ideatic vine chiar de pe vremea când zeii (îngerii din Biblie, din Cartea lui Enoh) coborâseră pe pământ, pe culmile munților, când în poienele codrilor aveau loc "horele ielelor", şi când se produceau ritualurile erotice şi genetice cu pământencele cele mai frumoase şi inteligente, pe care preoții triburilor pelasge le aleseseră pentru această misiune. Ulterior zeii s-au retras cu navele lor în lumea de unde au venit, iar pământenii au trăit lucrul acesta ca pe un fel de "trădare", de aici apariția peste mii de ani a zmeilor ca personaje negative în basmele dacilor şi ale românilor. Ce s-a întâmplat în momentul în care Mihai Eminescu a citit acest basm ?

În subconştientul poetului s-a declanşat întregul conținutul mnemic, păstrat în zona abisală a memoriei colective. Adică s-a petrecut…ca o "revelație", întreaga re-amintire a poveştii de iubire dintre extratereştri şi pământence. În subconştientul

poetului, în memoria lui se găsea, transmis din generație în generație pe filieră genetică acest nucleu ideatico-semantic. În momentul în care Eminescu a lecturat basmul memoria sa a tresărit, a reacționat (ca un scurtcircuit) recunoscând nucleul ideatico-semantic pe care-l ştia şi ea, pe care-l avea în subconştientul său.

Cu alte cuvinte, subconştientul lui Eminescu s-a trezit, şi-a reamintit totul, iar nucleul ideatic a trecut din subconştientul poetului în nivelul conştient, urcând la "suprafață". Din acest moment Eminescu a început să fie preocupat (obsedat) de prelucrarea motivului ideatic, a basmului, de creația poemului. Altfel spus, lectura basmului a jucat rolul unui stimul, care a declanşat înlăuntrul ființei poetului marele proces al reamintirii şi al creației, al scoaterii la suprafață a Mitului, al plonjării Conştiinței şi Subconştientului său în adâncul imens, abisal al Subconştientului colectiv al neamului românesc. Al re-pritocirii, sublimării şi prelucrării Subconştientului colectiv al poporului român. Prelucrarea motivului ideatic coincide cu aducerea la suprafață a chintesenței Subconştientului colectiv al poetului, al revelării acelui MARE FAPT ŞI MARE ADEVĂR DIN ÎNCEPUTUL ISTORIEI NOASTRE PE ACEST PĂMÂNT.

A acelui Fapt despre care am vorbit înainte în acest eseu, a marelui fapt şi Adevăr care a stat la baza mentalității tracice şi dacice a Miturilor dace, a Mitologiei românilor, şi anume contactul concret, cultural şi genetic cu o civilizație extraterestră. Altfel spus, la început am fost şi noi, românii, strămoşii noştri, dacii şi tracii, un popor ales. Iar dacă am fost un popor ales, în adevăratul înțeles al cuvântului, acela că am fost aleşi de o civilizație superioară, o misiune pe care i-a dat-o Dumnezeu poporului pelasg, de a realiza un salt în evoluția Spiței umane, nu este prea greu de aflat de ce au dispărut tracii, marele neam al Tracilor, de aceiaşi mărime cu neamul Inzilor şi al Chinezilor.

Fiind un geniu, unul dintre cele mai mari genii ale literaturii universale, ale spiței omeneşti, Eminescu nu numai că re-aduce la suprafață motivul ideatic străvechi, îngropat acolo, profund, în subconştientul colectiv al neamului românesc, dar prin capacitatea sa excepțională de creație, îi dă o strălucire nemaivăzută, realizând poemul gigant, şlefuit ca un cristal, ca un diamant, care este Luceafărul.

Aşa s-a născut, aşa a părut în literatura română această bijuterie, această inimă, pulsând vie, şi conştiință caldă, strălucitoare a spiritului românesc, care este capodopera lui Eminescu. Fără cele două atribute ale geniului precizate de noi în acest studiu, Eminescu n-ar fi realizat această admirabilă şi titanică perlă a culturii române şi universale. Peste acest mesaj adus din adâncul timpului de basm (care l-a conservat şi l-a transportat prin milenii), al motivului ideatic, se suprapune fără să denatureze mesajul, concluzia şi obsesia lui Eminescu, concluzie finală şi fundamentală a întregii sale vieți, precum că geniul în lumea aceasta nu poate să fie decât umil, nedreptățit şi neînțeles, deci nefericit. Aceasta este explicația faptului că în acest motiv literar Eminescu a văzut condiția superioară şi nefericită a geniului. Era obsesia sa, nefericirea sa, concluzia sa, care avea conştiința faptului că este un geniu, precum că în lumea aceasta măruntă, mânată de patimi egoiste şi de efemer, geniul nu poate să fie decât nefericit.

Concluzia sa se suprapune peste ideea esențială, mesaj milenar, care venea din adâncul timpului. Interpretarea pe care o dă Eminescu poemului său este cea superficială, cea a conştientului său, interpretarea pe care o de-codificăm noi în această lucrare este mai profundă, ea aparține nivelului mai adânc, al subconştientului colectiv al poetului, al subconştientului colectiv al neamului său. Cele două interpretări nu se exclud una pe alta ci se completează.

14

Aşa cum arătam într-un studiu anterior dedicat condiției capodoperei în universul de valori în care apare, ca şi în studiile noastre pe marginea Eminescianismului, închinate operei de mare valoare, o capodoperă, o dată apărută într-o literatură ea produce o nouă organizare, o nouă structurare a celorlalte capodopere, a celorlalte valori, a sistemului de capodopere şi de valori literare, culturale în general, din universul spiritual al unui popor. Ea funcționează asemenea unui astru, a unui soare într-un sistem solar. Subliniem acest lucru. Capodopera cea mai importantă a unei literaturi funcționează asemenea Stelei într-un sistem solar, (stelar), celelalte capodopere încep să graviteze în jurul ei, capodoperele comunicând între ele îşi transferă sensuri, idei, nuanțe, conținuturi, lumini, umbre, sonuri. Aşa s-a întâmplat în literatura română şi după apariția acestei capodopere de o profunzime abisală şi de o frumusețe unică. Pe marginea acestei teme avem însă un studiu special.

15

Interpretarea nouă pe care am adus-o, ca o încercare de de-codificare a universului ideatic al uneia dintre cele mai mari capodopere ale literaturii universale (şi această interpretare ne arată într-adevăr de ce Luceafărul este o operă cu mult mai mare, mai valoroasă, decât s-a crezut până acum) este a doua în istoria literaturii române. După interpretarea pe care i-a dat-o însuşi Eminescu poemului său, aceea că în Luceafărul este vorba despre condiția nefericită în lume a geniului. Cele două interpretări nu numai că nu se exclud una pe alta, ba, dimpotrivă, ele se completează, se susțin, îmbogățind şi mai mult universul ideatic al

poemului. Mărindu-i valoarea. Dar cum profunzimea acestei capodopere a literaturii române este cu adevărat abisală, aducem acum a treia interpretare care i se poate atribui acestei capodopere, interpretare care-i dezvăluie şi-i dezvoltă noi orizonturi subterane. Afirmăm că geniul, asemenea unui meteor se scufundă în adâncurile subconştientului colectiv al neamului său, de unde aduce la suprafață conținuturi, structuri mito-afectivo-ideatice, sensuri străvechi, pe care le prelucrează în forme şi structuri noi. În noi prelucrări ale "materiei" ancestrale, pe care le "toarnă" în forme strălucitoare, şlefuite, perfecte, impresionante. Este ceea ce am arătat noi mai sus că s-a întâmplat în cazul poemului Luceafărul. În plonjarea sa în adâncurile abisale ale subconştientului colectiv geniul atinge straturile cele mai profunde ale mitosului poporului său.

Astfel ajunge Eminescu la descoperirea celor două "pulsiuni" ale vieții, cum ar zice Sigmund Freud, şi anume Principiul masculin şi Principiul Feminin, ca forțe ultime, ca tendințe bazale, fundamentale ale "materiei ", ale vieții. Eminescu ajunge la aceste principii ultime ale cosmosului, în acelaşi timp dând şi peste cele două pulsiuni ale Inconştientului uman, pulsiunea erotică, a vieții, şi pulsiunea thanatică, a morții. Luceafărul redă în profunzimile sale nu numai povestea de dragoste care s-a petrecut cu mii de ani înainte pe acest pământ, între extratereştri şi pământence, dar redă şi povestea, lupta dintre principiul Masculin (Cerul, Luceafărul, care vine din cer, lumea superioară, uranică) şi Principiul Feminin, reprezentat de o pământeancă, fiică a Geei, de lumea terestră simbolizată de Cătălina. Această luptă dulce amară, cosmică şi eternă care se dă în cer şi pe pământ între Luceafăr şi Cătălina, între principiul masculin şi principiul feminin, este factorul primordial, este "motorul" fundamental, izvorul primordial al vieții pe pământ.

Lupta aceasta sau povestea aceasta erotică, melopeea aceasta frumoasă şi dureroasă, dulce amară, care întreține focul vieții pe pământ, o trăim, o auzim şi o vedem, de mii de ani.

Totodată această poveste este şi tragedia luptei dintre cele două pulsiuni bazale ale vieții, ale Inconştientului uman : lupta dintre pulsiunea erotică (Freud), cea izvorâtoare de viață, şi pulsiunea thanatică, pulsiunea care ne trage către moarte. Iată această luptă dintre forțe contrare desfăşurându-se admirabil pe scena cosmosului, în regia unui dintre cei mai mari poeți ai lumii.

Această a treia interpretare, precum că Luceafărul şi Cătălina reprezintă cele două Principii, Masculin şi Feminin, şi cea de-a patra interpretare, că poemul este povestea luptei dintre Principiul vieții şi al dragostei, Eros, şi Principiul morții, Thanatos, pe care le aducem tot pentru prima dată, în acest studiu, nu neagă celelalte două interpretări anterioare, dimpotrivă, ne arată într-o lumină şi mai impresionantă bogăția de sensuri a poemului creat de Eminescu.

În aceste noi interpretări viziunea pe care o avem acum despre capodopera eminesciană ne face să credem că poemul lui Eminescu este una dintre cele mai mari creații ale speciei umane, de când s-a ivit aceasta pe pământ şi cât va mai sta pe această planetă.

TERMENI ŞI EXPRESII LITERARE EXPLICATE ÎN VEDEREA ÎNȚELEGERII MAI BINE A LUCRĂRII DE FAȚĂ DE CĂTRE ELEVI

A INTERPRETA O OPERĂ LITERARĂ – A studia, a cerceta în profunzime din toate punctele de vedere, o operă literară, a-i analiza elementele, ideile literare, motivele literare, a corela toate datele acestei analize în vederea descoperirii de noi idei, de noi înțelesuri, de noi mesaje pe care opera literară le conținea, dar care nu fuseseră revelate până la această dată. Aşa cum explicăm în lucrarea de față operele literare lipsite de valoare conțin mai întotdeauna un mesaj literar sărac în înțelesuri, în idei, au un conținut explicit, despre care îți dai seama imediat. Operele literare de valoare, de mare valoare, cum este poemul Luceafărul, de pildă, sau balada Miorița, ori Meşterul Manole, în cultura română, având un conținut bogat de idei, se pretează, sunt apte de a fi interpretate, de a ne revela noi idei, noi înțelesuri.

CAPODOPERA LITERARĂ – este operarea literară de mare valoare, creată de cele mai multe ori de un geniu, sau de un mare scriitor, de un artist foarte dotat, având un conținut de idei, un conținut epic bogat şi profund, fiind din punct de vedere estetic, al elaborării ei de o mare perfecțiune. Capodoperele literare ale unei literaturi naționale îmbogățesc cultura, universul spiritual al națiunii respective. Capodoperele literare, tocmai pentru că sunt opere de mare valoare, aparțin de cele mai multe ori atât literaturilor naționale, cât şi literaturii universale.

MITUL – Miturile sunt "creații spiritule " vechi, un fel de creații literare şi filozofice ale oamenilor care au trăit în Comuna primitivă, ale culturilor neoliticului. Ele conțin explicația, filozofia, legenda naşterii tribului, a naşterii omului şi a societății umane, la

"început". Mitul Mioriței, care este un mit al jertfei, mitul Dochiei, mitul Zburătorului, mitul lui Orfeu, Legenda Mănăstirii Argeşului, care are la baza ei mitul jertfei şi al creației, sunt mituri care aparțin culturii tracilor, strămoşii noştri care au trăit în spațiul Carpato-istro-pontic, adică pe pământul țării noastre.

MITOLOGIE – Totalitatea miturilor, a legendelor vechi, creații spirituale ale strămoşilor noştri, ale unor culturi vechi, care stau la baza culturilor naționale, a culturii moderne de astăzi. Mitologia unui popor conține totalitatea acelor mituri, creații filozofice care vorbesc despre "vremea de la începutul lumii", despre "momentul genezei, al creației lumii", al naşterii unui popor.

SUBCONŞTIENT – Noțiune care aparține ştiinței Psihologiei, şi ramurii ei numită Psihiatria (ştiința care studiază psihicul bolnav, patologiile psihice), introdusă pentru prima dată în limbajul ştiințific de medicul vienez Sigismund Freud. Acesta, în urma unor investigați, a unei cercetări complexe a propus o nouă viziune, un nou model al psihicului uman. Psihicul uman în viziunea lui Freud, a psihanaliştilor are trei nivele : 1) Primul este nivelul Conştient, sau Conştiința, care este nivelul "iluminat", al rațiunii, sediul raționamentelor, al noțiunilor, al conceptelor, al gândirii, 2) urmează un al doilea nivel, cel al Subconştientului, un nivel mai profund, care este un fel de "memorie ancestrală" ce conține achizițiile, obsesiile, mecanismele istorice ale societății şi ale speciei, achiziționate de către individul uman. 3) al treilea nivel şi ultimul este cel al inconştientului, care conține forțele, mecanismele ultime ale vieții psihicei.
Subconştientul ca nivel de organizare, de structurare al sistemului psihic este aşadar acest nivel de tranziție, dintre nivelul inconştient şi cel conştient.

SUBCONŞTIENTUL COLECTIV - Aşa cum vorbim despre un Subconştient al individului uman, vorbim şi despre un Subconştient al colectivității umane, al unui popor, subconştient care este o memoria ancestrală care a reținut, a înmagazinat faptele, evenimentele, valorile, aspirațiile, suferințele, obsesiile unui popor pe parcursul istoriei sale. Subconştientul colectiv este de fapt Memoria ancestrală a unei societăți, a unui popor.

BIBLIOGRAFIE

Mihai Eminescu : Opere, vol I-VIII, Editura Academiei, Bucureşti.
Colecția Eminesciana, Editura junimea, Iaşi.

Barbu Constantin : Rostirea Esențială, Editura Scrisul românesc, Craiova, 1985.
Bogdan Duică George : "Despre Luceafărul lui Mihai Eminescu, 1925, Tipografia Al. Mureşianu.
Bulgăr Gheorghe : " Evoluția stilului poetic în variantele " Luceafărului", în Studii eminesciene, Bucureşti, Editura pentru Literatură.

Caracostea Dumitru : Creativitate eminesciană, 1987, Editura Junimea, Iaşi.
Caracostea Dumitru, 1943, Creativitate şi creaţie, în Revista Fundaţiilor Regale, nr 3, pe 1943.
Cazimir Ştefan, 1975, Stele cardinale. Eseu despre Eminescu, Editura Eminescu, Bucureşti.
Călinescu, G. : "Istoria literaturii române de la origini până în prezent", Editura Minerva, 1982
Călinescu G : " Viaţa lui Mihai Eminescu", Bucureşti, 1932.
Călinescu G, : Opera lui Mihai Eminescu, 2 volume, 1967, Editura Minerva, Bucureşti.
G Călinescu : Mihai Eminescu (Studii şi articole) Iaşi, Editura Junimea.
Dimitrie Cantemir : Istorie Ieroglifică, Editura Junimea, Iaşi, 1988.
Călinescu Matei : 1964, Titanul şi geniul în poezia lui Mihai Eminescu, Editura pentru literatură, Bucureşti.
Cioculescu Şerban, 1985, Eminesciana, Editura Minerva, Bucureşti.
Ştefan Ciobanu : Istoria literaturii române vechi, Editura Eminescu, Bucureşti, 1989.
Sotirios Crotos : "Ucenicul lui Iisus Christos", Editura Arhetip, 1994.
Ovidiu Crohmălniceanu : "Literatura română între cele două războaie mondiale" Editura Minerva, vol I şi II, 1974.
Codreanu Theodor : 1984, Eminescu–dialectica stilului, Editura Cartea Românească, Bucureşti.
Cornea Paul : 1988, Introducere în teoria lecturii, Editura Minerva, Bucureşti.
Cuţitaru Virgil, 1983 : Metamorfozele lui Hiperion. Studii asupra poemei Luceafărul, Editura Junimea, Iaşi.
Densuşianu N : "Dacia preistorică" Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1982.
I. C. Drăgan : " Noi, Tracii", Editura Scrisul românesc, 1983.

Ovidiu Drimba : “Istoria culturii şi civilizaţiei”, vol I, II, III”, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1984-1987.
Dobrogeanu Gherea, Constantin :1967, Studii critice, Editura pentru literatură, Bucureşti.
Drăgan Mihai : 1982, Mihai Eminescu. Interpretări, 1. Editura Junimea, Iaşi.
Dumitrescu Buşulenga, Zoe 1963, Mihai Eminescu, Editura tineretului, Bucureşti.
Dumitrescu Buşulenga, Zoe : 1990, Cuvânt înainte la Rosa del Conte, Eminescu sau despre absolut, Editura Dacia, Cluj.
Dumitrescu Buşulenga, Zoe, 1989, Viaţa, Opera lui Mihai Eminescu, Editura Eminescu, Bucureşti.
Mircea Eliade : “ Istoria credinţelor şi a ideilor religioase”, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1984, 1986, 1988.
Eliade Mircea, 1987, Eminescu sau despre absolut, în Despre Eminescu şi Hajdeu, Editura Junimea, Iaşi.
Mircea Eliade : “ Meşterul Manole“, Editura Junimea, Iaşi, 1992.
J G Frazer : “Creanga de Aur”, vol I, II, III, IV, Editura Minerva, 1984, Bucureşti.
“Legende, povestiri, şi amintiri istorice“, Editura Minerva, Bucureşti, 1989.
Gorcea, Petru Mihai : 1983, Steaua din oglinda visului. Eseu despre Luceafărul lui Eminescu, Editura cartea Românească, Bucureşti.
Iercoşan Sara, 1969 : 1969, Observaţii despre arta compoziţiei în Luceafărul lui Eminescu, în Analele Universităţii Babeş-Bolyai.
Irimia Dumitru, 1979, Eminescu şi poeziile lui, în Critice, II, editura pentru literatură, Bucureşti.
Manolescu Nicolae : 1971, Teme Editura cartea Românească, Bucureşti, capitolul, “ Vocile lirice ale “ Luceafărului”.
Manolescu Nicolae: “ Sadoveanu sau Utopia cărţii,“ Editura Eminescu, 1976.

Melian Alexandru, 1979, Sensul pozitiv al experienţei lui Hyperion, în Limbă şi Literatură, vol II /1979, pag 352-359.
Melian Alexandru, : 1990, Legenda ciocârliei şi Luceafărul, în Adevărul literar şi Artistic, din 19 august.
Mihăilescu, Dan C. : 1982 Perspective eminesciene, Editura Cartea Românească, Bucureşti.
Mincu Marin : 1978, Mihai Eminescu şi Luceafărul, Editura Albatros, Bucureşti.
Mircea Corneliu: " Fiinţă şi Conştiinţă ", Editura Cartea românească, 1984, Bucureşti.
Munteanu George : 1987, Eminescu şi eminescianismul, Editura Minerva, Bucureşti.
Munteanu George : 1989, Ultimul avatar al " Luceafărului", în revista Luceafărul, din 14 ianuarie, 1989.
Murăraşu Dumitru : 1982, M Eminescu. Poezii, Ediţie critică de D. Murăraşu, vol I-III, Editura Minerva, Bucureşti.
Murăraşu Dumitru : 1983, Mihai Eminescu. Viaţa şi opera, Editura Eminescu, Bucureşti.
Nicolescu George C : 1965, Erotica lui Eminescu. Idei şi atitudini, în Studii eminesciene, Editura pentru literatură, Bucureşti.
Noica Constantin : 1978, Luceafărul şi modelul fiinţei, în Sentimentul românesc al fiinţei, Editura Eminescu, Bucureşti.
Paleologu_Mata, Svetlana : I994, Eminescu şi abisul ontologic, Editura ştiinţifică, Bucureşti.
Papu Edgar : 1979, Poezia lui Eminescu, Editura Junimea, iaşi, ediţie revăzută şi adăugită.
Papu Edgar : 1989, Lumini perene, Editura Eminescu, Bucureşti.
Perpessicius : 1943, Mihai Eminescu, Poezii tipărite în timpul vieţii, Fundaţia regală pentru literatură şi artă, Bucureşti.
Perpessicius : 1983, Geneza poemului eminescian, în Eminesciana, Editura junimea, iaşi.

Petrescu Ioana Em : 1978, Eminescu –modele cosmologice şi viziune poetică, Editura Minerva, Bucureşti.
Al Piru : “Istoria literaturii române de la început până azi“, Editura Univers, Bucureşti, 1981.
Vasile Pârvan : “Getica“, Editura Meridiane, Bucureşti, 1982.
Rusu Liviu : 1966, Eminescu şi Schopenhauer, Editura pentru literatură, Bucureşti.
Rusu Liviu : 1989, De la Eminescu la Lucian Blaga, editura Cartea Românească, Bucureşti.
Steinhardt Nicu : 1994, Cuvânt înainte la Eminescu şi abisul ontologic, de S Paleologu - Mata, Editura ştiinţifică, Bucureşti.
Streinu Vladimir : 1989, Eminescu, Editura junimea, Iaşi.
Todoran Eugen : 1972, Luceafărul – simbol şi alegorie, în volumul Eminescu, Editura Minerva, Bucucureşti.
Vasile Tonoiu : “Ontologii Arhaice în actualitate”, Editura ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989.
Ursache Petru : 1989, Mihai Eminescu. Luceafărul. (O nouă lectură), Limbă şi literatură, nr 3.
Tudor Vianu : “Studii de Filozofia culturii”, Editura Eminescu, Bucureşti, 1989.
Vianu Tudor :1965 Luceafărul, în Studii de literatură română, Editura didactică şi pedagogică.
Vianu Tudor : Estetica, Editura pentru literatură, Bucureşti.
Mircea Vulcănescu : “Mitologia română”, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1986.

OAMENI DE CULTURĂ DESPRE ŞTEFAN DUMITRESCU

"Poet, prozator, dramaturg, eseist, critic şi istoric literar, filozof, analist politic, omul acesta atât de cuminte, cu o expresie de copil care se miră veşnic, este unul dintre cele mai neliniştite şi ardente, sensibile conştiințe ale veacului lui. Când românii îl vor cunoaşte cu adevărat, în toată adâncimea şi profunzimea operei lui pe Ştefan Dumitrescu, se vor mira că un scriitor de talia lui Thomas Mann, a lui Albert Camus , s-a aflat , fără să-l cunoască , printre ei . La sfârşitul acestui veac Ştefan Dumitrescu este vârful de lance al literaturii române, împlântat adânc în universalitate. L-aş compara cu Mircea Eliade, dacă nu aş şti, cunoscându-i o mare parte din operă, că Ştefan Dumitrescu nu seamănă decât cu el însuşi."

FRANCESCA PINI, critic literar

"Ştefan Dumitrescu: În tot ceea ce faceți şi gândiți aveți mai degrabă aura unui întemeietor. Cred că ar trebui să faceți scoală în jurul dumneavoastră, lucrând direct asupra destinelor vii prin elevii care ar putea să vă continue lucrarea, întemeind cetăți de spirit la fel de durabile ca şi cele create la umbra măslinilor antici. Trăim vremuri prea mărunte şi interesate pecuniar ca să găsiți o revistă deschisă imediat spre ceea ce gândiți . Singura soluție ar fi să vă adresați unei edituri ca Humanitas, care ar putea fi interesată de anvergura viziunilor dumneavoastră."

ION ZUBAŞCU, scriitor, Revista Expres-Magazin, nr. 4, 1993